ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΣΤΙ.

FAMILIARIUM

COLLOQUIORUM

LIBELLUS

GRÆCE & LATINE,

Auctus & recognitus,

Accessit & utilis Dialogus de ratione

Studiorum recte instituenda.

Oratio de Ratione discendæ ac docendæ

Linguæ Latinæ & Græcæ.

Autore *Johanne Posselio*.

LONDINI,

Typis *E. Cotes*, pro *Jacobo*

Bibliopolarum.

ΙΩΑ'ΝΝΗΣ Ὁ ΠΟΣΣΕ'ΛΙΟΣ

ΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙ

ΦΙΛΟΜΟΥ'ΣΟΙΣ ΚΑΙ' ΣΠΟΥΔΑΙ'ΟΙΣ,

τοῖς μὴ δ' εὐσεβῶς παιδείας τὰς νεανίσκους
τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἑλληνικὰ γράμματα
διδάσκουσιν, εὖ φρονεῖν.

ΟΡθῶς καὶ νουνεχόντως ὑπό τινων τῶν σοφῶν εἴρηται, Ὅς τις Ῥωμαϊκοῖς Ἑλληνικὰ γράμματ' ἔμιξεν, Οὐ διδασκάλου λογικῆς τέκνωμα ἀνδρὸς ἔχειν. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν τὰς Ῥωμαϊκὰς λογογραφίας, καὶ ποιητὰς παῦσαι τινὰ ἑαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τινὰ ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ἀλλὰ τῶν Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα ἐκ ἄλλης, πλὴν Ἑλληνικαῖς, λέξεσιν, ἐκφωνεῖσθαι δυνάσθαι. μᾶλλον δ' ἂν τὸν λόγον Ῥωμαϊκὸν ἐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, ἢ δὲ χαρίεν, ἢ δ' ἐρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης οἷόν τ' εἶναι. Πλεῖστα τιγαρῶν ὠφελῆνται πάντες, ὅσοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν σχολαῖς τὰ γράμματα ἀσκοῦσι, τὰ Ῥωμαϊκὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐκάμφοτέρους ὁμοίως ἐχόντες τυγχάνωσιν. Ἐγὼ δὲ ἵνα καὶ ἐμαυτὸν μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ δαδίως

μαθεῖν

x988.3
P84

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τῆς νεανίσκων βοηθήσω, τύπους τὰς διαλόγους ἐξέδωκα, αὐτὰς τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει σωαρμώσας. Τύπους εἰ καὶ παιδίοις ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αἰσθήσονται τύπτειν πολὺ πλεῖον ὀνησόμενοι. Ἐρρωσθε, καὶ μετ' ἐμοῦ πάλιν περὶ τὰς τέχνας καὶ γλάσσας σπεύδειν εἰς τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῆς ἀγαθῶν τῆς ἐν τῷ βίῳ ἅπαντος, δοξάζειν, καὶ πάλιν ἀληθινὸν περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν, διδάσκειν παιδεύειν, καὶ πίστεως, μεμνημένοι τοῦ τοῦ Δαυὶδ λόγου, Οἱ σωιέντες ἐπλάμψησιν ὡς ἥλιος ἐν τῇ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ τὸ τῆς δικαίων τῆς πολλῶν, ὡς οἱ ἀστέρες, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι. Ἐκ τῆς Ροδόπολεως, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας ᾳχξς'.

Engl. gift Baldwin 12 Sept. 1936

1063119

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ Ἀσπάζεσθαι καὶ εὖ ἐπεύχεσθαι.

Αἶρε δίδασκαλε ἀσπάσιμε.
Χαῖρε ἄνερ θεοφανέστατε.
Χαῖρε Κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε φιλῶν ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

Ἀπόκεισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶν ὅπη ἐπῆλθες, ἥδομαι.
Ἡδεῖα ἐμοὶ ὄζιν ἡ { παρουσία / ἀφιξίς } σου.
Χαίειν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ Θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

Ἀπόκεισις.

Ταὐτὰ καί σοι εὔχομαι.
Εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
Ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

Ἀπόκεισις.

Τοιοῦτον καὶ σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ ἀκρόασίν σου.

Ἀπόκεισις.

SALUTANDI ET BENE Precandi formulæ.

Alve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimùm frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Eadem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

Ἀπόκεισις.

Ἔχω σοι χάειν.
Ἡδεῖα μοί ὄψιν ἡ ἐσχήκασι.
Ἐρῤῥωσο εὐδαιμόνως.
Καὶ σὺ ἐῤῥωσο { εὖ. / χάλλιστα. / εὐτυχέως.
Ἐῤῥωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡΣ ΧΡΗ ἐπὶ δαῖτα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.
Διδάσκαλθ.
Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε.
Παιδάειον.
Πατήρ μ' δεῖπνα' σε μετ' αὐτῦ { ἀειςᾷν. / δειπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἑνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ.
Κύειός μ' αἰτεῖ παρά σε, συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ { ἀείςῳ. / δείπνῳ.
Πατήρ.
Βάδιζε { καλέσαι / ωεῤσάγειν } τὺς κεκλημμύς.
Παιδάειον.
Βαδίζω πάτερ.
Πορεύομαι κύειε.
Ἐκτελέσω τὰ ωεῤσεταγμμία.
Χαῖρε { κύειε / καθηγητὰ } φιλανθρωπότατε.
Ἀπόκεισις.
Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάειον φίλον.

Παιδάειον

Reſponſio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi eſt precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM formulæ.

Salve Præceptor.

Præceptor.

Salve & tu mi { puer. / diſcipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud ſe { prandeas, / cœnes, } horâ { decimâ. / undecimâ. / quintâ. / ſextâ. }
Dominus meus petit à te, ut ſis ſuus conviva in { prandio. / cœnâ. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis ſalvus { Domine / Præceptor } humaniſſime.

Reſponſio.

Salvus ſis tu quoque mi puer.

Παιδάριον.

Πατήρ } μὴ πεμφθῇ ἡ φιλανθρωπία σου, αὐτὴ, } ἄριστον } ἐλθέτω.
Κύριος } ὅταν ἐθέλῃ, ζητῆ τὸ } δεῖπνον }

Διδάσκαλε λαμπρότατε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη παρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νῶν ἂν ἀνέκειντο.

Διὰ τοῦτο δέομαί σε, ἐπὶ τὸ } ἄριστον } ἐλθεῖν.
} δεῖπνον }

Ἐπίκειται } ὥρα } πέμπτη.
} } ἕκτη.
} } δεκάτη.
Ἐπικέκλασται } } ἑνδεκάτη.

Ὁ τ } ἀρίστου } χρόνος πάρεστι.
} δείπνου }

Πάρεσιν οἱ κεκλημένοι ἐπὶ τὴν ἄριστον.
Εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.
Ὑποδέχου τοὺς ὑποδείπνους.
Χαῖρε διδάσκαλε ἀγαθὲ } Τίτε.
Κεχαιρέκασιν ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιόσας ἡμέτερον ἐν συμποτῆς. } Πατερ.

Ἑτοίμασον τὸ } ἄριστον } παιδάριον.
} δεῖπνον }
Παράσκευάζε } τὴν τράπεζαν.
Στρῶσον }
Παράθει } ἄρτον. } ἀργυρᾶ.
} κοχλιάρια } ξυλινά.
φέρε } κρέατων.
} ὀψάριον.
} ποτήρια.
Ἔκλυε } τὴν κύλικα.
} τὰ ἀργυρᾶ ποτήρια.

Τὴν

Pater meus expectat humanitatem tuam, ea, ubi volet, ad prandium cœnam veniat.
Herus

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant; & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad prandium cœnam accedas.

Imminet Instat hora quinta, sexta, decima, undecima.

Prandendi Cœnandi tempus adest.

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intrò convivas.

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quòd nos dedignaris posse esse conviva.

Puer.

Para prandium cœnam puer.

Adorna Sterne mensam.

Appone panem. argentea. cochlearia lignea.

Adfer panarium. mappam. pocula.

Elue calicem. argenteum poculum.

Circum

Τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τ τραπέζης τίθει.
Τίθει χρὴ πρὸς τάξιν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφάλαια ὄπισθεν.
Φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
Νίπτε σὺ πρότερον.
Νίπτε τὰς χεῖρας.
Νίψομαι ὀμοῦ.
Ἐπίδος μοι { χειρόμακτρον. / ἀλοδόχον.
Ἐκμάσατε τὰς χεῖρας.
Τί ἐσήκατε;
Καθέζεσθε.
Κατακλίνεσθε.
Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / ξυμπόσιον } διαφθείρεται { ἀπὸ σίαν. / ἀναβολῆ. / βραδύτητα.
Τὸ σιτίον παρατέθη, καθέζεσθε ἔν.
Πῶς κελεύεις με καθέζεσθαι;
Ἐν προσώπῳ τῷ τόπῳ { κατακλίνου. / ἀνάπεσο.
Ἀνέπεσον οἱ κεκλημένοι.
Παυσάμενοι, εὐλόγησον τὴν τράπεζαν.

Παυσάμενοι.

Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι Κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
Προσίθει καὶ γνώμῃ ἀξιομνημόνευτον, ἢ νεωστὶ ἐκ τ δημηγορίας ἔμαθες.
Πᾶν κτῆσμα καλὸν, καὶ ἀδὲν ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, ἀ Τιμόθ. κεφ. δ'.
Φέρε { ζυμία, τροφὴν, ὄξος. / κρέα, { ὀπτά. / ἰχθύας { ἑφθά.
Φέρε μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ἰσαλές.

Ἐπίδος

Circum in medium mensæ ponito.
Colloca ex ordine sellas, & pulvinaria superpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unâ.
Porrige mihi { mantile. / salinum.
Absterge manus.
Quid statis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tuâ { absentiâ, / morâ, / tarditate.
Cibus appositus est, accumbite igitur.
Ubi jubes me sedere?
In primo loco { accumbe. / discumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, consecra mensam.

Puer.

Oculi omnium in te sperant Domine, &c.

Adde etiam sententiam memorabilem, quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus, bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 Tim. 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum. / carnes, { assas. / pisces, { elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

Ἐπίδος μοι τ̀ { τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα. / κάνθαρον. / πυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον.

Εὐλογείτω ὑμῖν { τοῦτο τὸ πότον / τοῦτον τ̀ οἶνον } ὁ Χριστός.

Ἔσω ὑμῖν σωτηρία καὶ ὁ ζύθος.

Γένοιτο τοῦτο, φίλε πᾶν, Ἀμήν.

Δός μοι τ̀ { τ̀ ὄρνιθα. / τὸν ἀλέκτορα. / τὸν ἰχθύον. / τὸ ἄρτυ.

Βέλει τι τοῦ { κρέως; / χιμοῦ; / ἰχθύος; } { Ναί. / Βέλομαι. / Οὐ βέλομαι.

Ἔσχει { ζύθον, / μελίκρατον, / οἶνον, } ἵνα πίνωμεν.

Οὐ θέλεις πίνειν;

Διὰ τί δὲ πίνεις;

Καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.

Οὐ διψῶ. Ἱκανῶς ἔπιον.

Περιπίνω σοι. Ὁ Θεὸς εὐλογείτω.

Ἡδέως παρὰ σοῦ λαμβάνω.

Μὴ ὅλον ἔκπιε.

Ἱκανόν σοι λείψω.

Πλεῖόν σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

Ζύθον
Οἶνον } ἐκ ἔπεχέμην.
Ὑδρόμελι

Ἀπόπεμψόν μοι τ̀ τοῦ κρέως βυκολικοῦ, τοῦ καπνῷ σκληρωθέντος.

Αἶρε τ̀ πίνακα τοῦτον, καὶ ἀπόθου ἐδέσματα ἄλλα.

Ari

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum.

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia.

Id faxit Deus, chare puer, Amen.

Da mihi alquid de { gallina. / gallo. / piscibus. / pane.

Vis aliquid de { pisce? / ansere? / carne? } { Etiam. / Volo. / Non volo.

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam, / vinum, } ut bibamus.

Non vis bibere?

Cur non bibis?

Rectè me mones, omnino enim sitio.

Mon sitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis tibi relinquam.

Plus tibi relinquam quàm bibiturus sum.

Nihil { cerevisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo induratâ.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

Ἀνεπλήρωσα } πλὼ ὄρεξιν.
Ἔπαυσα }

Σὺ μὴν { ὀλιγόστος } ει.
{ ὀλιγόζοφος }

Οὐκεἰμὶ ἀδδηφάγος.

Πίνε· ἢ οὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶ παλαιῶν Ἑλλήνων, Ἢ πίδι, ἢ ἄπιδι.

Ἀλλὰ, βέλτιόν ὄζι τὸ τῦ Χριςῦ. Προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρωθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραπάλῃ καὶ μέθῃ.

Παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρούς. / πρεμαρεῖς.

Ὄπισον, ὦ παιδάριον, τὸ ἰχθὺ τῦτον ἐνέχαρίω καὶ φυλάπε καὶ κατακόπται.

Φροντίζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα. / σκληρότερα.

Τὰ ὠὰ ὄζι { μαλακά. / ὠμά. / τῦ δέοντος μαλακώτερα.

Ἀλλαπὲ σφαίρας.

Ἄρον { τὰ ἐδέσματα, τὸ βάτερον, } τὸ ἄρτον. / τὸ τυρόν,

Παροπίθει λευκάτιω σωτῷ χειρομάκτρω.

Ἐγχείρισον τραγήματα, παιδάριον.

Προμυπὲ τὸν λύχνον.

Φυλάπεσθε νὰ μὴ σβέννυσι τὸν λύχνον.

Παροπίθει { μῆλα. / κοκκύμηλα. / λεπτοπυρα. / σαφυλάς. / σαφιδας. } ἄπια / κεράσια. / χόρτα. / ἀμυγδάλας. / ἄπια ὀπτά. } Βασιλικά. / Περσικά.

Ἐσώτερον τῆ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπεισμένος, ὅτι { ἄριστον / δεῖπνον } εὐτελὲς ὑμᾶς ἐκλέξω.

Explevi } famem.
Sedavi }

Tu perpauci cibi es.

Non sum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, Aut bibe, aut abi.

Sed melior est CHRISTI lex, Cavete vobis, ne quando graventur corda vestra crapulâ & ebrietate.

Præbete vos { lætos. hilares.

Torre, puer, hunc piscem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur { molliuscula, duriuscula.

Ova { sunt mollia, sunt crûda, justo molliora sunt.

Muta orbes.

Tolle { cibum, panem, } { butyrum, caseum.

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone { poma. pruna. nuces avellanas. uvas. uvas passas. } { pyra. cerasa. juglandes. amygdalas. pyra tosta. }

Ego vestrâ comitate fretus, ad { prandium frugale cœnam frugalem } vos invitavi.

Convive

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σε ὑποβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σε οὐκ εὐτελὲς, ἀλλὰ πολυτελὲς ὄτι.
Τὸ δεῖπνόν σε μεγαλοπρεπέστερον καὶ δεόντως γέγονε.
Ὀλιγοστία σου πολλὴ, καὶ τὸ μόνον κατηγορητέον ὄτι.
Οὐκοῦν φίλτατος, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον, καίπερ εὐτελὲς, σέργειν.
Ἔχω σοι χάριν ὅτι τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥδιόν με ἐποίησας.
Οὐδέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Βέβαιόν σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λιπαρῶν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡς ΧΡΗ αἰτῆσαι παρὰ διδασκάλου.

Αἱ κῶμαι παιδαγωγὲ, δέομαί σε συγχωρῆσαί μοι τὴν σχολὴν ἀπιέναι τὴν ὥραν πρώτην, ἢ λέγειν ἕνεκα.
Ἀξιῶ σε, δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μεῖναι, δεῖ γάρ με ἐπιτελέσαι τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σοῦ τινὸς τυχεῖν εἰς ἀγρὸν βαδίζειν, τοῦτό σε συγχωρήσαι καὶ γνώμης ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν { ἐπισκοπεῖσθαι. / ἀπαντῆσαι. / ἰδεῖν.

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναστραμῆναι πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.

Ἐξέστω μοι { τοῦ διδασκάλου / καλεῖν / τὸν σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς { πάππον. / πατέρα. / ἄρτον. } / τὸ ἀριστοποιεῖν

Περὶ τῆς δυσεξοδίας πείσαι ὀπθυμεῖ με θεασάσθαι, δέομαι ἂν σοὶ ἔξεστί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

Ξυείος { μὲ ἐπιλάβοιτο / οἴκαδε ἐπανελθεῖν } τῇ { δεκάτῃ. / πρώτῃ. / τρίτῃ. } { τοῦτο ἵνα μοι ἐξῇ πιεῖν / ἄξιῶ.

Πατὴρ

Ἀχιλλεὺς

Convivæ.

Prandium tuum supra modum splendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, sed sumptuosa est.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum est.
Quòd excusas, id unum habes, cur acculandus sis.
Amici charissimi, quæso ut cœnulam nostram, licèt tenuem, æqui bonique consulatis.
Habeo tibi gratiam, quòd ad hanc cœnam longè suavissimam me vocasti.
Non est quòd gratias agas.
Ego agnosco me tibi gratiam debere, quòd ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM

à Præceptore formulæ.

Observande præceptor, quæso ut liceat mihi scholâ abesse horâ primâ, lavandi causâ.
Precor ut facias mihi facultatem manendi domi. Est enim mihi aliquid efficiendum.
Est mihi abeundum rus cum parentibus meis; id, ut tuâ pace fiat, oro.

Concedas mihi potestatem exundi, causâ { levandi alvi. / solvendi ventrem. / reddendæ urinæ.

Liceat mihi currere domum affectandi libelli cujuspiam gratiâ.

Liceat mihi { ludo literario / scholâ } exire ad emendum { papyrũ. / pennã. / panem.

Quispiam me præ foribus conventum expetit. Quæso itaque ut liceat mihi tuâ pace ad hunc exire.

Dominus / Pater { meus jussit me domum redire horâ { decimâ, / primâ, / tertiâ; } } { id ut mihi liceat facere, / oro.

Ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα.

Ἡ ῥὶς φέρει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τοῦτο ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητά, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτὸν ἀπόντα συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αἰτοῦσι σφίσιν αὐτοῖς ἅπασι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ἔπω ἀνέλαβον. Διὰ τοῦτο δέομαί σε, μαθητὰς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ εὕρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητά, δίδαξόν με ὃν τρόπον λέξω Ἑλλωιστὶ, Johannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, γράφειν μοι τὰς τοῦ στοιχείου Ἑλλωικὰς χαρακτῆρας, ἃς τῷ γράφειν ἂν μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Πῦ ἔχεις τὰ ἀρχέτυπα, ὃν σοὶ ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα.

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεσπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδοὺ, ἔχεις παῦ ἄλλον, φέρε πεῖσον ὅπως μὴ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, συμπαρασκεύαζειν μοι τὸ πλεῖον τοῦτο.

Διδάσκαλος.

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Naſus ſtillat ſanginem.
Malè habeo, ideo quæſo, ut mihi liceat domum ire.
Amantiſſime Præceptor, Johannes petit ſibi abſenti veniam dari.
Johannes & Paulus petunt ſibi abſentibus dari veniam.
Clariſſime Præceptor, heri libellum quendam amiſi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiſcipulos, ut ſi quis fortè eum invenerit, mihi reſtituat.
Clariſſime Præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, *Johannes me verberavit.*

Præceptor.

Sic dices: Johannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi deſcribas figuras elementorum Græcorum, quas ſcribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præſcripſi?

Puer.

Eum per incuriam amiſi.
Johannes eum mihi diſcerpſit.

Præceptor.

En, habes jam alium, cavè ne & hunc perdas.

Puer.

Quæſo Præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πλοῖον θέλεις;

Παιδάριον.

Περαίρμοζε τῇ χειρί σε.

Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.

Ἵνα τέρπον ταῦτα ἀναγνώσομαι;

Πέφαξόν μοι ὅσον χρὴ με ἐκμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.

Δός μοι γεφμμάς.

Οὐκ ἔχω μέλαν γεφικόν.

Οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μαχαιρίδιον, χρήματα, πλεῖον γεφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὭΣ ΧΡΗ' πρὸς διδάσκαλον περὶ τῶν ἀπείνων παιδῶν τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί ὕστερος βραδέως ἥκεις;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.

Βραδύτερον ἐξυπνίσθην { συμπόσιον, εἰς μέσην νύκτα διὰ τὸ δεῖπνον ἀναβεβλημένον

Τὸ ὡρολογεῖον ἡμᾶς διήμαρτε.

Διὰ ἀμελείας κατέλιπον βίβλον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐκ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε ἀνέδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ὑποδεῖναι τὸ ξύλον.

Ἀπέστειλέ με ποῖ { δεσπότης, δέσποινα. πατὴρ, μήτηρ.

Ἤνεγκα { οἶνον τῷ πατρί. ζύδον τῷ Κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, { τοσοῦτον χρόνον τῶν σχολῶν; Διὰ τί οὐκ ἔλθῃς εἰς τὸ διδασκαλεῖον;

Δ

Præceptor.

Qualem pennam cupis?
Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?

Puer.

Præscribe mihi quantum ediscam hâc horâ.

Duc mihi lineas?
Non habeo atarmentum.
Non est mihi { atramentarium, cultellus, pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI
apud Præceptorem absentiæ.

Præceptor.

Cur tam serò venis?
Nostris seriùs me somno excitaverunt.
Seriùs surrexi præter voluntatem.
Seriùs expergefactus sum propter { convivium, cœnam } in mediam noctem prolatam.
Horologium nostrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in seponendis lignis.
Miserat me quopiam { herus, hera. pater, mater.
Aviculi { vinum cerevisiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur { tanto tempore } scholam?
Quam ob causam { non venisti in } ludum literarium?

Διὰ τί ὁ παρεγλόυ τῇ ὥρᾳ { πρώτῃ / τετάρτῃ / ἕκτῃ } { τῇ ἀναγνώσει, / τῇ δημοσιείᾳ ἱερᾷ; }

Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον οὐ παραγίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει.

Μαθητής.

Κακῶς / Ἀρρώστως } εἶχον.

Ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / μασχάλην. }

Ἐπύρεττον.

Οὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκέπαι. / ὑποδήματα. }

Ἐλέομαι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς ὐκ ἤθελόν με εἰσπέμπειν εἰς σχολὴν διὰ { τὸ ἐπιθάλλον ψύχος. / τὸ φειλόμενον θάλπος. / ἢ ὑετόν, ἢ ὄμβρον. }

Ἐκφάξαμεν { χόρτους. / βῶς. / πρόβατα. }

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἤθελόν παραγίνεσθαι.

Δέομαί σου διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν. Μὴ ταῦτα γὰρ ποιήσω ἔτι καὶ συνεχῶς ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴδε βλέπω τί περιπέπτωκε, ὅτι ἐν τῷ νῦν ἄπιστος διδασκαλείῳ.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε. Παραίτημαι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκάλεσέν με ἐρωτῆσαι, τί περὶ ταῖς ἀναγνώσεσιν ὁ παραγινόμην.

Πέτρος

Cur non interfuisti { primâ / quartâ / sextâ } { lectioni, concioni ?

Quid te impedivit, quo minùs hodie interfueris lectioni ?

Discipulus.

Malè habui.
Ægrotavi.
Doluit { caput. / venter. } mihi
Laboravi febri.
Non erant { tibialia. / calcei. } mihi
Lavimus domi noſtræ.
Parentes noluerunt { intenſum frigus. / vehementem æſtum. / pluviam, imbrem. } me frequentare ſcholam propter
Mactavimus { porcos. / boves. / oves. }
Nuptiæ celebratæ ſunt domi noſtræ, quibus parentes me voluerunt intereſſe.
Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, poſthac enim ero diligens, & aſſiduus in ſchola.

Præceptor.

Eas viſum quid agat Petrus, quòd nunc non ſit in ſchola.

Diſcipulus.

Faciam præceptor. Vado.
Salve Petre.
Salve & tu condiſcipule.

Johannes.

Præceptor juſſit interrogare, quid agas quòd lectionibus non interſis.

Πέτρος.

Ὀρᾷς με { ἀσχολούμενον. / κακῶς ἔχοντα. / νοσοῦντα.

Διὰ τοῦτο δέομαί σου, ἀδελφέ, μὴ ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι. Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξωμαι, ταχέως ἀναστέλλω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Διέτριξα διδάσκαλε, ὅσα ἐπέστειλάς μοι.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἐσχηκέναι. / δόπτοσι ἀσθενῆ γεγραφέναι.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας σωζόμενος.

Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτῷ ἀποδημῆσαι.

Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασὶν, οὐτῶ ἐδημίαν ὑπάρξαι πραγματείαν, διὰ τοῦτο δέονταί σου { κολάζειν { αὐτὸν, ὅταν εἰς τὴν σχολὴν ἐπανέλθῃ. / ῥαβδίζειν

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΗΣΑΙ ΜΑΘΗΤΟΥ ΠΑΡΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ.

Φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι πρᾶγμα.

Ἐνοχλεῖ με.

Οὐκ ἐᾷ με. Ὠδεῖ με. Θλίζει με.

Ἰωάννης { καταγελᾷ { μου. / με. / προσβάλλει μοι πόδα, ἵνα πίπτω. / Κνίζει τὰς πτέρνας μου. / Οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλῶ

Petrus.

Vides me { occupatum esse, malè habere, ægrotare.

Ideo oro ut me absentem excuses.

Ubi meliùs habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi Præceptor, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. malè { habere. habuisse. literas scripsisse.

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse.

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo rogant te, ut { punias virgis cædas } ipsum cùm in scholam fuerit reversus.

FORMULA DEFERENDI

Discipulum ad Præceptorem.

Charissime Præceptor, { Johannes exhibet mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non sinit me. Trudit me. Premit me.

Johannes { illudit { mihi. me. objecit mihi pedem, ut caderem. convellit mihi capillos. non sinit me transire.

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { ἐφόντα. / σημαῖνοντα. / ἀναγινώσκοντα τὴν ἀνάγνωσιν.

Κατέχει τὸν τόπον μου.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἐμπίπτει εἰς { βαχτηρίαν, / μελανδρυΐνην, κολάφῳ.

Ἐκολάφισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χόνα.

Ἔκβαλέ με λίθῳ.

Ἐξαυμάπσέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ.

Ἐνέπλυσεν εἰς { χλαῖναν / εἶμα / ἱμάτιον } μου.

Κατηρήσατό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

Ἐσύλησε { τὴν βίβλον.

Ἔκλωσε

Ἐρρύπωσε { τὸ βιβλίον / ἢ τεῖλον / τὸ πλίδιον } μου.

Ὀφείλει μοι { χρήματα. / δηναρίων.

Οὐ βέλεταί μοι { ἀποτίσειν. / ἐποδῶναι, ἐμτίσειν.

Διαβαίνων { ἐπάτησε / βυλάτην / ἐκλάσας } τὸν ἀνέῳξε τὴν κεφαλήν

Οὐ παρέσχεν ἑαυτὸν ὑπείθη τοῖς γονεῦσι.

Interturbat me { scribentem. / ediscentem. / relegentem lectionem.

Occupat locum meum.

Extrudit me ex meo loco.

Percussit me { baculo. / atramentario, pugno.

Calaphum mihi impegit.

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petiit me lapide.

Vulneravit me { gladio. / cultello.

Conspuit { pallium / vestimentum / vestem } meum.

Imprecatus est mihi. Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioso nomine.

Comminatus est mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Discerpsit / Adussit } librum meum.

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

Debet mihi { pecuniam. / denarium.

Non vult mihi { persolvere. / reddere, solvere.

Transeunte { Consule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit se obedientem parentibus.

Excusatio.

Ἀπολογία.

Οὐχ ὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης ψεύδεται.
Πέτρος { μισεῖ με. / δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει κατά μου.
Οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
Οὐκ ἠφάμην αὐτοῦ δακτύλῳ.
Οὐκ ἐκὼν ἔπραξα.
Διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
Οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ αὐτὸς εἰς μὲ ἐξήμαρτε.
Μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
Μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
Οὐδὲν τοιοῦτο μὴ ταῦτα ποιήσωμαι.
Οὐχ ὑπῆρξέ μοι { σχολὴ τοῦ γράφειν / μανθάνειν } ταῦτα.
Διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.
Ὑπισχνοῦμαι / Ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.
Πῶς ἔχει { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } Οὐκ οἶδα, ἀγνοέω.

Ἔστιν ἐν τῷ
- μυσείω
- ταμείῳ.
- ὑπορύσσω.
- ἀφεδρῶνι.
- κήπῳ.
- σταθμῷ.
- μαγειρείῳ.
- βαλανείῳ.
- κοιτῶνι.
- ὑπερῴῳ, vel ἀνωγείῳ.
- σωιδώματι.
- ὑπαίθρῳ, ναῷ, vel ἱερῷ.

Οἶκοι

Excusatio.

Non ita se res habet.
Johannes mentitur.
Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiscitur in me.
Non læsi eum.
Non attigi ipsum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, sed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale deinceps faciam.
Non fuit mihi otium { scribendi / discendi } hæc.
Propter occupationes non potui adesse.
Promitto / Polliceor } meliora.
Ubi est { pater? / mater? / præceptor? } Nescio, Non scio.
Est in { musæo. / penu, vel promptuario. / æstuario. / latrinâ. / horto. / stabulo. / culinâ. / balneo. / cubiculo. / superiori ædium parte, h. e. cœnaculo. / tabulato, seu contignatione ædium. / cellario, templo.

Do-

Οἶκος οὐκ ἔστι.

Ἐξεπορεύετο {τὴν θύρας. / τὴν πόλεως. / τὴν οἰκίας.}

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡς ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

Προσέρχου {τῷ Πέτρε.} / Πρόσελθε λύπρῳ

Ἴσα {ὀλίγον χρόνον.} / Μένε

Ἔλεγόν σοι τὴν εἰπεῖν.

Ἔστιν ὃ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ παρά σε αἰτήσω.

Δέομαί σε, συμπροσεύχεσθαί μοι παρὰ τῷ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπελθεῖν. Ἀσχολοῦμαι γὰρ περὶ ῥητὰ πράγματα, διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ ἔξειμι ἃ μανθάνω.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μὲν, ἀλλὰ περὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὅπως κἀγὼ τὸ αὐτὸ ποιήσω, εἰ ποτέ μοι δεήσει.

Ἐρμήνευσόν μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀποστομαθεῖν εἰπεῖν τὴν ὥραν πρώτην, δευτέραν;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἀκριβῶν με ἀποστομαθεῖν ἀναγινώσκοντα, ὅσα εἰδέναι ὀφείλω, μὴ ταῦτα ἐναλλάξας ἀνέσω.

Διαμαρτάνεις τοῦ ἀναγινώσκειν.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι σπουδαίως.

Βέλτιόν ὄζει βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ στήθει, καὶ οὐκ ἐν τῷ στόματι γυμνασθῆναι δεῖ.

Θάρσει

Domi non eſt.

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

AGENDI CUM CONdiſcipulis Formulæ.

Accede / Veni huc } Petre.

Reſiſte / Mane } pauliſper.

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te petam.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam, ſed eâ conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum eſt nobis prouunciandum memoriter horâ primâ, ſecundâ?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Ne præcipites verba.

Satius eſt tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Θαῤῥεῖ, ὁ φόβος βλάπτει τὴν μνήμην.

Πύξον { τὴν βίβλον. / τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ ταῖς βίβλοις πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἔχας ἐπίστασαι, ὅσον μνημονεύεις.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἔξαρχε ὅπου ἔστακας ἐλήξας.

Ἀρέσκει σωφρονίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμματα;

Ἀρέσκει μὴν, ἀλλ' ὀπορᾶ { παπύρου. / στέρα. / μέλανος γραφικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον τι { τοῦ παπύρου. / τοῦ μέλανος γραφικοῦ.

Τίνος ἐστὶν ἡ βίβλος; { Ἐμοῦ ἐστιν. / Ἐστι Πέτρου.

Ἀπόδος μοί ποτε τὴν βίβλον μου, ἄλλως αὐτῇ χρησάμενος.

Λῆγε λαλῶν παύου γελῶν { ὁ διδάσκαλος { παρέρχεται. / πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματικήν ἔχω.

Συγχάρησόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σου εἰσορᾶν.

Σίγα, καὶ τὰ προσεπαγγελία περάτε.

Οὐχ ὅτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς ἀπῶ τῷ Θεῷ προσκρέεις, καὶ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σε { τὸ ὀπτικῆς λέξεως. / τοῦ σολοικισμοῦ. / τοῦ βαρβαρισμοῦ.

Λάλησον { Ῥωμαϊστί. / Ἑλλαϊστί.

Χρῶ λόγῳ { Ῥωμαϊκῷ. / Ἑλληνικῷ.

Ἀγνω

Sis præsenti animo, nec tis officit memoriæ.
Claude librum, libellum.
Fidendum est memoriæ, non libris.
Tantum quisque scit, quantum memoriâ tenet.
Unde faciam initium?
Incipe ubi proximè desiisti.
Placetne mecum certare pringendis literis?
Placet quidem, sed deest mihi charta, penna, atramentum.
Da mihi paululum de tua charta, atramento.
Cujus est liber? Meus est. Petri est.
Redde mihi tandem librum meum, eo satis usus es.
Desine fabulari, Desiste ridere, Præceptor adveniet, adest.
Quem librum habes?
Grammatica est.
Fac mihi copiam tui libelli parumper inspiciendi.
Tace, & quæ tibi mandata sunt, fac.
Non tam Præceptorem, quam ipsum Deum offendis, si non obtemperas.
Licèt præceptor absit, Deus tamen adest, qui omnia scit & inuetur.
Noto te vernaculi sermonis, solœcismi, barbarismi.
Loquere Latinè, Græcè.
Utere sermone Latino, Græco.

Ἄγνω. { Ῥωμαϊκὸν } λόγον, { Ῥωμαϊστὶ } λαλῶν
εἰς τ { Ἑλλωικὸν } τὸ { Ἑλλωιστὶ } κηθῶαι.
Μάτιω μανθάνομαι πολλὰ, ἐὰν μὴ τὸ αὐτὸ τὸ γεύφειν χ τὸ λαλεῖν χρώμεθα πρὸς τ βίον.
Ἄπλε μοι τὸν τ λύχνον.
Ἐγεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.
Ἀπόμυπε } τ λύχνον.
Καθάειζε }
Συκκοάζω τοὺς ἐν { τῇ θερμάστρᾳ. / τῇ ἑστίᾳ. / τῷ καμίνῳ. }
Σωπίδει } τὰς δαλοὺς ἐν τῷ βαύνῳ.
Διώδει }
Πλείως αἱ δαλοὶ } πεπίδει.
Πλείω ξύλα }

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Τίς κόπλει πὼ θύραν;
Ἐγώ εἰμι. Τίς ὁ ἐγώ;
Φθέγγε τὸ ὄνομά σε.
Ὄνομά σοι τί ἔϛι;
Ἔϛι μοὶ ὄνομα Ἰωάννης.
Εἴσδεχε με. Ἄνοιγε πὼ θύραν.
Ἡ θύρα ἀνεῳγμένη ἐϛί.
Ἐζήτησά σε πᾶς.
Τίς σοὶ θυρῶν ἐκτὸς σε προσερεῖν ἐπιθυμεῖ.
Σπουδὴ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις;
Χωεὶς παιδιᾶς φημι.
Οὐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.
Τίνος ἕνεκα } δακρύεις;
Τί }
Τί κακὸν ἔπαθες;
Ἐπώφλω.

Ἔλεγε

An ignoras { Latinum / Græcum } { scimus / nobis } { Latinè / Græcè } comparari?
Fruſtra diſcimus multa, niſi eadem ſcribendo & loquendo ad uſum transferimus.
Accende mihi hanc candelam.
Adfer candelabrum, lanternam.
Emunge / Purga } candelam.
Strue ignem in { fornace. / foco. / camino. }
Compone } titiones in
Protrude } fornace.
Plus aſſularum / Plus lignorum } apporte.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulſat oſtium?
Ego ſum. Quis ego?
Ede nomen tuum.
Quod eſt tibi nomen?
Eſt mihi nomen Johannes.
Intromitte me. Aperi januam.
Janua aperta eſt.
Quæſivit te quiſpiam.
Quidam præ foribus ſtans te convenium expetiit.
Serió ne, an joco iſtud dicis?
Extra jocum dico.
Non jocor, ſed ſerio ago.
Quam ob cauſam / Cur } fles?
Quid mali tibi accidit?
Cæſus ſum.

Εἶδωκας πωποτε τὸν Δημοσθένη;
Τί δοκεῖ σοι; ἀπόκρινας; Οὐδέν.
Κοινὴ ἐστὶν ἡ τῶν παίδων τροφὴ παιδεύειν ἀπλουστέρως, καὶ μᾶλλον ὅτι δικαίως τύπτουσι;
Περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ἦν;
Ἀναγγέλλομεν τοῦτο ἀμφοτέροις τοῖς {γονεῦσι / σοφισταῖς}.
Οὐ κομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
Φεῦ, πάντων ἐπιλάθομαι.
Οὐκ ἐπὶ νοῦν ἦλθέ μοι τὸ οἰκίας ἐκβαίνοντι.
Ἀληθῶς κομίσω {σήμερον. / αὔριον.}
Τίνος ὅτι νῦν χορηγεῖν ἡμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀπερχόμενον ξυλλαβεῖν;
Τίνος ἐστὶ {λαρεῖον / καθαρτήριον} τὸ μυσεῖον;
Ἐμόν
Σόν } ἐστιν.
Ἰωάννου
Ἀπορῶ σαρώθρου.
Οὐκ ἔστι μοι σάρωθρον.
Σῆσον {τὴν κλίνην. / τὸ λίχνον.}
Ἄπιθι λύχνον.
Τὰς βίβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῆς τίθει.

ΑΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερον εἶ, ἢ ἐώρακας;
Οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει; μάλιστα.
Ἀπόλωλα τὸ βιβλάριόν μου.
Δεινῶς ἔπαισον. Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅπισθεν ἡμῖν τῶν βακχίζοντων οἰκεῖ Ξενίας.

Ἐδίδαξε

Dedi pœnas Præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis est omnium puerorum responsio, etiam cum meritò vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos?
Referamus de hac controversia ad Hypodascalum.
Afférsne libellum, quem tibi commodatò dederam?
Vah, istud mihi omnino excideràt.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certò afferam { hodie. / cras.
Cujus est nunc minstrare candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus est { verrere / purgare } musæum?
Meum / Tuum / Johannis } est.
Desùnt mihi scopæ.
Egeo scopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIUS.

Quid tristior es solito?
Salvàne res est?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi. Petrus minatus est mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta est nobis abeundi domum copia.

Ἐδόθη ἡμῖν τὸ παίζειν ἐξουσία.
Εἰς πόσην ὥραν ἐκελεύσθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τὸν σχολεῖον;

Εἰς ὥραν { ἕνατον. / ἑβδόμην. / ὀγδόην. / ἐννάτην. / δεκάτην. / ἑνδεκάτην. / δωδεκάτην. / πρώτην. / δευτέραν. / τρίτην. / τετάρτην. / πέμπτην. }

Ποῖ νῦν βαδίζεις;
Πορεύομαι οἴκαδε.

Εἶμι ἀγορεύσων { πάππῳ. / μέλανι γραφικόν. / πλευρᾷ. / ἄρτον πύρινον. }

Πῶς ἐστὶν Ἰωάννης;

Ἐξῆλθε { ἔξω. / τοῦ σχολείου. / ὡς τὸν πατέρα. }

Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ ὑγιεῖ ἕνεκα.

Πόσου { ἠγόρασας / ἐπρίω } τοῦτο τὸ βιβλίον;

Ἠγόρασα { τριῶν δηναρίου / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλου.

Ὀλίγου / Πολλοῦ { ἠγόρασας.

Οὐδεὶς { ἀπορεῖται / πωλεῖ } ἄλλης τιμῆς.

Data est nobis ludendi venia.
Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam?

Ad horam { sextam. / septimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / secundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quò nunc vadis?
Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Ubi est Johannes?

Exivit { foras. / scholâ. / ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causâ.

Quanti { mercatus es / emisti } hunc libellum?

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopolâ.

Parvo pretio / Nimio } emisti.

Nemo { divendit / vendit } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.

Χρῆσόν μοι { στερεὸν γεωφικόν. / ῥαφίδα σωὶ νήματι. / τιμὴ βίβλον.

Ἀποδοῦναι ἤδη ἐθέλω.

Αὐτὸς παρ' ἐμοῦ χρῶμαι.

Χρήσω, ἀλλ' ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδόσεις, ᾧ ἐν χαιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

Ἰδὲ ἔχεις, ἀλλ' { ῥυπαίνης. / συλάβῃ μὴ / καταῤῥυπάνῃς.

Ὁ διδάσκαλός σε ἐμὸς δεῖταί σε πέμψαι αὐτῷ χρῆναι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τιμὴ διαδήκῃ Ἑλληνικῇ.

Οὐ δύναμαι σοι τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χιλιάδας εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { δηνάριον. / λύχνον. / χάρτιν παπύρου.

Αἴτει παρ' ἄλλου τινός, ἐμοὶ οὐ τῷ δεομένῳ προσχεῖν.

Ἄλλος.

Πόση ἐστὶν ἡ ὥρα; { Πρώτη. / Δευτέρα. / Τρίτη. / Τετάρτη. / Πέμπτη.

Ἐπιτρέπεται ἡ ὥρα δεκάτη.

COMMODANDI
Formulæ.

Commoda { pennam. / acum cum filo. / librum.
Carere nunc non possum.
Ipse eo nunc utor.
Commodabo, sed eâ lege, ut salvum mihi restituas, & maturè, ne ipse egeam, cum mihi utendum erit.
En habes, sed { commacules. / vide ne { labeculas aspergas.
Præceptor meus rogat, ut mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.
Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à Præceptore pecuniam mutuari.
Mutuauts sum pecuniam ad emendas vestes.
Oro te ut mihi mutuò des { denarium. / candelam. / chartam papyri.
Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora? { Prima. / Secunda. / Tertia. / Quarta. / Quinta.
Imminet hora decima.

Effluxit

Ἐξερρύησεν } ἡ ὥρα { ἐξέδυμη.
Παρῆλθεν } ἡ ὥρα { ὀψέ.
Οὐκ ἠείθμησα τὰς ὥρας.
Τὸ ὡρολογεῖον διαμυρτάνει.
Διαμυρτάνεις τῦ ἀεὶ ἁμεῖν.
Τὸ κλέψαμμον ἴσα ται.
Κίνει τὸ κλέψαμμον.
Ἐπανόρθ{τλὺ ὀπισολλύ / τλὺ γεφφλὺ / τὲς σίχυς}μι.
Δέομαί τε ἀναμνώσκην τλὺ γεφφλὺ τλὺ ἐμλύ, ϗ ἐὰν σφάλμα τ εὕρῃς, ἄιρειν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ̃ αἰτῆσαι τ διδάσκαλον.

Εὐλία ἤδη ἐστί.
Ὁ ἡγεμὼν παρακαλεῖ ὡς τὸ παίζειν:
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
Οὐκ ἔξεστι παίζειν ἄνθ' ἑξουσίας.
Χρὴ πέμπτην πρὸς τ τὸ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖν τυγχάνοι.
Πορεύεσθω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ἐστ ϗ τολμηρός.
Οὐδεὶς ὡς ταύτλιν τλὺ θρασυβείαν ἱκανώτερός ἐστ τῦ Πέτρε.
Ἴσ: Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τὸ παίζειν ἐξουσίαν.
Πορεύεσθε ὅσις βέλεται, ἐγὼ βέλομαι μᾶλλον ἀπορῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορεύου ὦ φίλτατε, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντων ἡμῶν τεύξομένος.
Ἐπὶ τοσῦτον αἰτεῖτε, χαρίσομαι ταῖς δήσεσι ταῖς ὑμετέραις.
Χῶρε κύριε, διδάσκαλε.

Χαῖρε

Effluxit } hora { septima.
Præteriit } { octava.
Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepsammon subsistit.
Move clepsammon.
Emenda { epistolam meam. / scriptum meum. / versus meos.
Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM *formulæ.*

Nunc aër serenus est.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus lusum, vel ad ludendum.
Non licet ludere absque veniâ.
Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus, nobis magnam initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar precibus vestris.
Salve Domine, Præceptor.

Salve

Χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.
Οἱ μαθηταί σου αὐτῶν φιλανθρωπίαν σε τῆ παίζειν ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγελησὸν ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ ἐν χαιρῷ οἰκαδε ἀνελθέτωσαν.
Ἀμφὶ ἄραν πέμπτην ἐπανελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εἰφερωνάμεθα, ἐπίσχανον ἐξουσίας, καίπερ δυσερῶς, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ἐστί, μὴ ἁμαρτάνωμεν.
Περὶ τῶν παιδιᾶς χάριν ἐν τῷ πεδίῳ βαλλομένων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ συμμαθηταῖς σύλλαλεῖν.

Πόθεν ἔρχη ὅτω τωρνί;
Ἐκ τῆ κοινῆ ἡμῶν.
Πότε ἀνέστης;
Μίαν τε τὴ ὥρας ἔχτης.
Τίς ἐξήγειρέ σε;
Πατήρ. Μήτηρ. Ἀδελφός. Ἀδελφή.
Προσεκύνησας τῷ Θεῷ;
Προσηύχου τῷ Θεῷ;
Ὅτε πρῶτον ἐκτείνω τὰς χεῖρας, καὶ ἐννοῶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ σῶμα, προσευχόμενος.
Πῶς προσηύχου;
Κάμψας τὰ γόνατα, καὶ σαυθεὶς τὰς χεῖρας, διεξῆλθον τὴν κανόνα τοῦ, καὶ σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὴν προσευχὴν Κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὴν προσευχὴν γενέσεως μου τὴν εὐχαριστίας.
Ποίᾳ διαλέκτῳ εἰώθας προσεύχεσθαι;

Τότε

Salve & tu Petre.
Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id destinato, & maturè se domum recipiant.
Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè: sed interim cavendum est ne quid peccemus.
De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis Formulæ.

Unde venis tammarè?
Ex cubiculo nostro.
Quando surrexisti?
Paulò ante horam sextam.
Quis excitavit te?
Pater. Mater. Frater. Soror.
Adorasti Deum?
Egisti Deo gratias?
Cum primùm pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?
Flexis genibus, & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.
Quâ linguâ soles precari?

Aliàs

Τότε μὲν τῇ παῤῥικῇ, τότε δὲ τῇ Ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε δὲ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ.

Εὖ σεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ· Φρόντισον ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον σε μέρος ἀπόπτολε παραλείπῃς.

Φερόπτως μὲν ἀπειθῶς, Θεῖε διδάσκαλε, μεμνημένος τῆς πρὸς τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς ἐμοῦ ἀδύνατά σοι ποιεῖν ἔδεν. Ἦ μὴν καὶ, Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Πῇ πορεύῃ; Οἴκαδε πορεύομαι.

Οὐκ ἔτοιμός εἰ λόγον δοῦναι τῶν περὶ τὰ γράμματα πεπραγμένων σου;

Ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Δὸς ἔν λόγον, καὶ διάρρει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκούσαμεν { Κικέρωνος. / Τερεντίου. / Ἰσοκράτους. }

Ἀκηκούαμεν Ξενοφῶντα καὶ τὰς παῖδας ὑπομνήσεις.

Τῇ ὥρᾳ ἐνάτῃ ἠσκήσαμεν τὴν γεωφυικὴν δύναμιν.

Διὰ μνήμης φέρεις τὴν ἀνάγνωσιν;

Μικρὸν δεῖν. Ὀλίγον δεῖν. Σχεδόν.

Ἆρ' ἔν ἐθέλεις ὅπως ἀναλάβωμεν μεθ' ἁλλήλων;

Μάλιστα ἐθέλω.

Ἄρξε ἔν. Ποιῆ τὴν ἀρχήν.

Ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ φύλαττε ἐμὲ νῦν, ἵνα μὴ ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμάρτησω.

Ἤδη { ἅπαξ / δίς / τρὶς / τετράκις / πεντάκις / ἑξάκις / ἑπτάκις / ὀκτάκις / ἐνάκις / δεκάκις } ἡμάρτες.

Aliàs vernaculâ, aliàs Latinâ, nonnunquam etiam Græcâ.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam sedulò, Deo dante, memor dicti Christi, Sine me nihil potestis facere. Item, Oportet semper orare, & non defatigari.

Quò vadis? Domum eo.

Esne paratus ad reddendum rationem studiorum tuorum?

Paratus sum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & sis præsenti animo.

Hora { sextâ / septimâ / octavâ } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Isocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epistolis.

Horâ nonâ exercuimus stylum.

Tenes memoriâ prælectionem?

Propemodum. Ferè. propè.

Visne repetamus unâ?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, sed tu attentè ausculta ut corrigas, si quid peccavero.

Jam { semel / bis / ter / quater / quinquies / sexies } errasti.
{ septies / octies / novies / decies }

Me

Ω τάλαν ἐγώ, σὺ μὲν ζῶν καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ γὰρ ἐμοὶ ἔσῳδε συμβαίνειν, ὅτε ἡ ἐσπέρα ἐγγὺς ἐπιπεπτωκυῖα.
Μαθητής, ὅσις μήπω ἀγαθὸν ἔχει
Μέγα ὡς ἀληθῶς ἐσερήτημα.
Ἀλλ' ὁ χρόνος διέχεται, ἄπιμεν ἐν μὲν νῦν. Ἀκέω.
Ἀναχωρῶμεν.

Μαθητής.

Αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τὴν ἀναγκάζει με ὅπως σκέπτεσθαι τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς, τοὺς συγγενεῖς, ἐμὲ μὲν συγχαίρειν ὑμῖν σύμπασι.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἐπ' ἀνάγκῃ σοὶ τῇ ῥᾳδίῳ σε ἐν τοῖς γράμμασι διατρίβοντα, φιλικῶς καὶ πρῴως ἀπὸ σοῦ ἐδιδάχθην. Ναὶ καὶ τοῖς γνησίοις, τοῖς φίλοις, τοῖς ἐπιτηδείοις ἄρεσκαι, ἐμὲ βούλεσθαι εἰς ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπου πλείω μαθήσομαι, καὶ ὑστερον τῷ Θεῷ ἐν καλῇ τινὶ κλήσει χρησιμώτερον δουλεύειν, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυνήσομαι.
Διὸ πολλὰ σοι ἔχω χάριν, ἀντὶ πολλῶν εἰς με εὐεργεσιῶν σε, καὶ ἔτι χρῆμά μὴ μόνον ἐπαίνων εἰς ἅπαντα χρόνον μνημονεύσειν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαρίστως ψυχῇ καὶ γλώσσῃ ἐγκωμιάσειν μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένη μοί ἐστι, ὦ φίλτατε μαθητά, ἡ δόλωσις καὶ σωφροσύνη καὶ εὐχαριστία σου ἣν τοῦτο πρόλογο σε ἐπιδεικνύεις. Εἰδὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς καὶ νεωτερικοῖς τρόποις, πλείους τοιοῦτοι εἶεν, τοῦ σοῦ ἐν τῷ μανθάνειν τὰ γράμματα, καὶ τῷ λοιπῷ σου τὸν βίον, ἀσμένως ἂν ἐμιμήσω μοι. Ἐγὼ δὲ μόνον ἀσμένως σοὶ τὰ ἀπολειπόμενα

σὺς

Me miſerum, putabam me præclarè tenere.
Idem & mihi ſolet accidere, cum memoria non ſatis confirmata eſt.
Fœlix qui memoriâ bonâ præditus eſt.
Magnum reverà beneficium.
Sed tempus abit; audi igitur & nunc me.
Audio. Recita.

Diſcipulus.

Obſervande Ludimagiſter, neceſſitas quædam cogit me inviſere { patriam, parentes, cognatos, } quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis ſub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te inſtitutus ſum: Nunc verò parentibus, amicis, tutoribus meis viſum eſt, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo poſtea in functione aliqua honeſta utiliùs ſervire, & aliis hominibus prodeſſe poſſim. Quare tibi gratias ago maximas pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non ſolum perpetuò meminiſſe, ſed etiam apud omnes bonos gratâ mente & linguâ prædicare velle.

Ludimagiſter.

Grata mihi eſt, chariſſime adoleſcens, ſignificatio modeſtiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tuâ oratione declaras. Utinam verò hoc corrupto ſeculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales eſſent, qui tuam diligentiam in diſcendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego verò non ſolùm libenter tibi docendi

εἰς πλὴ παιδεία ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ Θεὸν αὐτῷ, ὕστερόν σε χειροτονῆσαι καὶ εὐθύνειν, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἦρξω, οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, ἐδὲ σεαυτὸ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, πολλῶν μὲ παραχὲ ὄντων, παρεσκεύασαι καὶ ὁμιλίᾳ διαφθείρωσιν ἐάσῃς; ἵνα μικρῷ ὕστερον τῇ μὲ ἐκκλησίᾳ ὠφέλεια, καὶ τῇ πολιτείᾳ, τῇ ἢ παιδεία καὶ τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ παραμυθία ὧν τυγχάνῃς.

Ὑπαγε εἰς εἰρήνην.

ΑΛΛΟΣ.

Τί περίπεις; { Ἥμαι. / Οὐδὲν περίπω.

Ὁρῶ. Ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σε;

Οὐχ ἅλις εὐδαιμόνως. Κάκιστα ἔχει.

Ἴσως σοι δεῖ ἀπροσδοκήτως ἀχθομένῳ ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι. Ἤδη γὰρ ἔλαβέ με τῆς σχολῆς κόρος, καὶ σωφρονίζειν ἐπεθύμησα.

Ἴσως { ἐμποδίζω / παρέπω } τὰ πράγματά σε.

Μᾶλλον καὶ τὴν τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

Σύγγνωθι εἰ ἐκ καιροῦ σοι ἐπέτυχον.

Ἐν ἐμοὶ τῷ καιρῷ προσέρχῃ.

Ἡ ἀφιξίς σε πάνυ μοι ἡδεῖα δέδι.

Ἴσως σπουδαῖόν τι μὴ ἀλλήλων περίπετε, ὃ μὲ ἐγὼ ἐ βουλόμην ἐμποδίζειν.

Ἀλλὰ δεῖ σε ἐποικίμβα τὰς λόγους.

Ῥᾳδίως πιθάνω, καὶ γάρ μοι δεύτερα βαδίζοντι ἐπιβαλλόντως ἦκησε τὰ ὦς.

Πόσερον; Τὸ ἀριστερόν. Ἀφ' ἑσπέρας, ὁδὲν πάλαι δεῖ μεσημβρίαν εἶναι.

Μᾶλλον καὶ πάνταφάλλεσα.

Ἀλλὰ τί τοῦτο ἔστι;

Φασὶ

in patriam veniam do: sed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut sicut pulchrè incepisti, ita pergas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia est, exemplis & sodalitio corrumpi sinas, ut paulò post Ecclesiæ, & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & solatio esse possis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.
Video. Sed quomodo se habent res tuæ?
Non satis feliciter. Pessimè habent.
Fortassis te occupatum seriis negotiis interpello.
Imò maximè vacuum. Jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem desiderabam.
Fortassis { interturbo / impedio } tua negotia.
Imò tædium otii discutis.
Da veniam, si te parum in tempore interpellarim.
Imò in ipso tempore advenis.
Adventus tuus est mihi vehementer gratus.
Fortassis aliquid seriæ rei inter vos agitur; cui ego nolim esse impedimento.
Imò de te locuti sumus.
Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.
Utra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuisse dictum.
Imò nihil non honorificum.
Sed quid est bonæ rei?

Φασί σε κωμῳδούμενον.
Καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων με εἶναι ἡ λεία, ἰὼ ἐθήρασον.
Τίς ἄρα;
Χαρίεσσα κόρη, ἰὼ μεταύειν χαμήσω. Διὰ δέσμαι ὑμῖν τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον με κοσμῆσαι.
Τίς δὲ ἐστι νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστῶν θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἡ μόνον τὸ κάλλει ἐστιν, ἀλλὰ καὶ εὖ πεπαιδευμένη, καὶ ὡς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

Ὦ παιδάριον, ἆρ' εἶ ἐκπορδίεται;
Οὗτος οἶμαι διαῤῥήξει πρὸ θύρας. εἰκὸς οἰκεῖόν πνα εἶναι.
Ὦ φίλε, τί κομίζεις φίλε Πέτρε;
Ἐμαυτόν.
Σὺ δήπε πρᾶγμα ἄ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
Πιστεύω αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, ἢ χρὴ πρὸ ἀξίαν.
Ἀλλ' ἐχὶ Ἰωάννης οἶκοι ἐστί.
Οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ εἶμι βλεψόμενος.
Ἢ μᾶλλον, ἴδι σὺ οἶκοι ἐστί;
ἐρωτήσων, εἰ ἐθέλει ἤδη οἶκοι εἶναι.
Ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; Οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, ἐχί ἀκούω σε λαλοῦντα;
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερος· νεωστὶ γὰρ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπισεῦσαί σε οἶκοι οὐκ εἶ), καὶ σὺ ἔ πρόσθεν ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ὀφείλεις.
Ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
Διὰ τί;

Ὅτι

Aiunt te venatorum factem esse.
Imò jam intra cassles meos est præda, quam venabar
Quænam?
Lepida puella, quam perindie ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestrâ præsentiâ nuptias cohonestetis.
Quænam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac meritò tibi gratulamur; nam non solùm pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre?
Me ipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te fecisse, quàm pro dignitate.
Sed éstne Johannes domi?
Non certò scio. Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imò tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

Οπ διὰ παντὸς τ̃ χρόνυ οἶκοι καθέζη, κ̀ μηδαμόσε ἔρπεις.

Ἔστι μὲν, ὁ πρεσβῦ οἶκοι, ἔξω τ̀ οἰκίας ὐδὲν μοὶ δοκῖ πρᾶγμα, κ̀ εἰ πᾶν εἴη, ὅμως αὐτὴ αὐρ̃ᾳ με ἡμέρας πρὰς τ̃ ἡμισυ ἂν ἀπείρηκε.

Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εὐλόγ ὁ ἀγρός ἐστι, κ̀ σφαλαλεῖ ἐπὶ τὸ πρεσβυτεῖον.

Εἰ πρεσβυτᾶται ἀρέσκει, ἐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέτρως ἀπεδῦ ἑαυτόν.

Ἐσθέλω ἀπεδῦ ἑαυτὸν μᾶλλον, ἢ πρὸ ὀλίγου.

Οὐχὶ δεῖ ὁ πρεσβύτης σοι ἡδὺς ἐγένετο;

Ἐγὼ μὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐμαυτῷ ἥδομαι.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι ἀπὸ τ̃ ἐμ̃ εὔχομαι πᾶν, ὅτι εὔχῃ ἐμοί.

Τί πράττεις; Σαυτοῦ μελῶ.

Τί; Σωφρονεῖς μόνος;

Ναὶ πάνυ· σωφρονίζω σωφρονικῶν τυγχάνω.

Τίνι;

Τῷ { ἀγῶ Παύλῳ. / Κικέρωνι.

Τοῦτο μὲ πολλάκις πρέπει.

Ἀλλὰ τὸ πρωὶ ἦν.

Σὺ μὲ ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γράμμασι διατρίβεις.
Σὺ μὲ νύκτας κ̀ ἡμέρας }

Οὐκ ἔστιν ὅστις ἄνευ γραμμάτων κόσμος.

Ἀληθές μ̀, ἀλλὰ μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

Οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

Κατὰ τὸ εἰωθός σοι ποιεῖς.

Καταγελᾷς μου, ὡς εἰωθᾶς.

Αὐ τὰ

Quia perpetuò domi ſedes, nec uſquam prorepis.

Eſt quod agam domi, foris nihil mihi eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.

Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.

Si prodeambulare lubet, non recuſo.

Nimium aſſides libris.

Immodico ſtudio te marceras.

Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.

Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?

Ego quidem vehementer eâ delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.

Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.

Quid agis? Confabulor.

Quid? Confabulare ſolus?

Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.

Quo?

Cum { Divo Paulo. / Cicerone.

Iſtud quidem ſæpè facis.

Sed varietas grata eſt.

Tu perpetuò / Tu noctes & dies } literis incumbis.

Nulla eſt literarum ſatietas.

Verum eſt: ſed modus in omnibus optimus.

Nihil ſuave, quod perpetuum.

Tuo more facis.

Rides me, ut ſoles.

Αὐτὰ αἱ βίβλοι κοινοῦσι τῷ κακαλυμμένῳ μάρτυρᾶσι τῷ ἐμῷ { ἐν γράμμασι διατεθειμένῳ. περὶ τὰ γράμματα σπουδῇ.

Μετὰ σπουδῆς } λαλῶ.
Σπουδῇ }

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣτάττειν καὶ ὑπαγορεύειν.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.
Ἀξιῶ σε ὡς δυνάμει μάλιστα τοῦτο τὸ πράγματος φροντίζειν.
Εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ἐπιτελέσεις πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς.
Ἐγώ σοι τοῦτο σχεραίσομαι, καὶ μὴ ὡς ὅπο τάχιστα.
Τὸ ἐνβαῖνε δυνάμει κατεργάζεσθαι, τοῦτο ὑπισχνοῦμαι ἐμοὶ δὲ πίστιν δὲ σπουδὴν ὑπολείψειν.
Τῷ λόγῳ οὐδὲν ὑπισχνοῦμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπεράξομαι πᾶν ὅ, τι ἐστὶ φίλῳ γνησίῳ, καὶ παντὶ συμφώνου.

Διὰ τί οὐκ ἐπισκέπτῃ;
Διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ;
Τί σωνέβη, ὅτι πολλὰ ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες;
Τί διεκώλυτέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον περιπίπτειν περὶ ἡμᾶς;

Οὐκ ἔσχολῶ.
Οὐκ ἐσχολῶ διὰ ἀσχολίας.
Οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐθέλησα μέν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
Αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλέγμεθα ὄν, οὐκ εἴασαν ἀσπάζεσθαί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obducti teſtantur { meam in ſtudiis diligentiam. / de meâ in ſtudiis diligentiâ.

Seriò / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.
Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.
Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tam diu nos non viſis?
Quid accidit, quòd tam longo tempore ad nos non acceſſeris.
Quid obſtitit, quo minùs jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur ut te ſalutarem.
Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris,

Excu-

Ἡ ὁμολογία σε δικαιοτέρα ἐστὶν ἢ βελόμην ἄν, καὶ διὰ ὅσην αἰτίαν ἐγένετο.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ὁμολογίαν σε, ἐὰν τὸ προσελεημένον πυκναῖς ὁμιλίαις ἀναπληρώσῃς.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον ἢ δόξης.

Πλεῖον ἢ ἐπύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὔχεσθαι.

Πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ, μεμνήσομαι.

Ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σε ἴσην ἔχειν χάριν μήτε δύναμαι, ἀποδοῦναι ἐθέλω.

Ὅπερ τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.

Πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς μοι πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

Ἀπόκρισις.

Μείζων ἐστὶν ἡ φιλία ἡμῶν, ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγώ σοι τινῶν εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

Ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.

Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τινὰ εἴς σε ἀπάρχασαν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλειοναύκις.

Ἄλλος.

Ἀεισήσεις } ζήμερον οἶκοι;
Δειπνήσεις }

Δεῖ

Excusatio tua justior est, quàm vellem; siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione meliús.

Plus impretavi, quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo, & habiturus sum, quoad vivam, maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum, referre nequaquam.

Quòd meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè grauissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi?
Cœnabis }

Oportet

Δεῖ με { πενθερῷ / πενθερᾷ } συμπεισθῆναι. { γαμβρῷ / κηδεστῇ } συμβιβασθῆναι. ὑπάτῳ

ἄμεινον ad. ab ἀμείω Suidas

Εἰς τὸ ἄμεινον ἔν σε ἐπὶ { ἄμεινον / δεῖπνον } καλέω.

Δέομαί σου ἄμεινον μετ' ἐμοῦ { δειπνῆσαι. / δειπνεῖν. }

Δέδια μὴ οὐ δύνωμαι.

Ὡς οὐ δύνωμαι, δέδοικα.

Ἐλεύσομαι, εἰ ἔξεστι.

Ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐκ οἷός τ' εἰμί.

Διὰ τί; Τίνος ἕνεκα;

Διὰ τίνα αἰτίαν;

Τί κωλύει σε ἐλθεῖν;

Τότε μοὶ ἐμοὶ οἴκοι μένειν δέον ἐστίν.

Ἄμεινόν μοι ἐξελθεῖν οὐκ ἔξεστι.

Αὐτός μοι τότε { συμπείσεις / συμβιβάσεις } πᾶσαν ἀναμένω.

Οὐ δύναμαι ὑπομένειν.

Οὐκ οἷός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.

Ἐλεύσομαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εὖ ἅρμοσόν.

Ἀλλὰ ἐγώ σε κατέχω, ἄλλοσε ἴσως πορευσόμενον.

Μᾶλλον καὶ ἐγω σε, οἶμαι.

Ἀλλὰ αὖθις διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.

Ἄμεινον πλείω φλυαρήσομεν.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.

Ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

Oportet me apud { socerum / socrum / generum / affinem / consulem } { prandere. / cœnare. }

In crastinum igitur te ad { prandium / cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes. }

Timeo ne non possim.
Ut possim metuo.
Veniam, si quidem licebit.
Sed metuo, ne non queam.
Quare? Cur?
Propter quam caussam?
Quid obstat, quo minùs possis venire?
Tunc quidem mihi domi manendum est.
Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc { compransores / concœnatores } aliquot expecto.

Non possum polliceri.
Nequeo promittere.
Veniam, ubi utrique nostrum videbitur esse commodissimum.
Sed ego te detineo, aliò fortassis iturum.
Imò ego te, opinor.
Sed cras latiùs confabulabimur.
Crastino die plura nugabimur.
Interim cura, ut valeas.

FORMU-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τε ἐπαινεῖν τε ἑνὶ.

Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς.

Μ. Συγχαίρω σοι { εἰς παῖδα ἀναστέψαντι. / τε ἐναυάδι εἰς παιδεῖα.

Λ. Καὶ ἐγώσοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. Ἀνέστρεψας ἡμῖν πότερον καὶ μακρότερον ἢ ἐπύγχανες ὤν.

Ἀσῶλος { ἀπώλων, / ἀχρεῖος. } ἐπανῆλθες { πωγωνίας. / μαλακοπώλων. / εὐθέως.

Λ. Βελείλιλω ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερον καὶ ἐλλογιμώτερον.

Μ. Συγχαίρομαι καί σοι καὶ ἡμῖν ὡποῖς ὅτι ζωὸς καὶ εὑρεθεὶς ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. Ἐγὼ ἐναλλὰξ ἥδομαι, ὅτι ζῶν ὢν ὑμᾶς ζῶντας εὗρον.

Ὅτι σε ὑμαίνοντα εὗρον, χαίρω ἐπαλλόντως.

Μ. Τί σημαίνει ἐκεῖνο ἡ ὠχρότης; τί ἰχθύτης; τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. Ποία ἡ τύχη, τοιαύτη δῆτα καὶ ἡ τοῦ σώματος ἕξις.

Μ. Ἄραγε κακῶς πράττεις;

Ἄραγε στὶ ἀνδρὸς πασχεῖν;

Λ. Καίπερ ἀδένα χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε σοὶς ἐμοὶ, ὅμως ἀδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠναντίωτο.

Μ. Συναλγῶ σοί.

Λυποῦμαι διὰ τὸν συμφορὰν σε.

Ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακὸν ὅτι;

Λ. Πάντα

FORMULA GRATULANDI
de reditu.

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverſo. / de reditu in patriam.
L. Et ego tibi ſuperſtiti Matthæe.
M. Rediiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abiiſti { ſine barba. / imberbis. } rediiſti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchrâ barbâ præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.
M. Gratulamur & tibi & nobis, quòd vivus & valens nobis reſtitutus ſis.
L. Ego viciſſim lætor, quòd incolumis vos incolumes offenderim.
Quòd te ſalvum repererim, vehementer gaudeo.
M. Quid ſibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?
L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.
M. Nunquid malè tecum agitur?
Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?
L. Etſi nullo ferè tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quàm nunc adverſata eſt.
M. Doleo vicem tuam.
Dolet mihi calamitas tua.
Sed quid iſtud mali eſt?

L. Univerſæ

Λ. Πάντα τὰ χρήματα ἐναπάγησα.
Μ. Πῦ, ὦ φίλτατε;
Λ. Ἐν τῇ θαλάττῃ Βενετικῇ, ἐν κιμβείας εἰς Γερμανίαν πλέουσαν.
Μ. Οὐχὶ ἄδηλον ἦν, ὅτι ἀπολεῖσθαι ἔμελλες;
Λ. Οὐδέποτε ἀπροσδοκητότερον.
Μ. Ὁμολογεῖς τοιγαροῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, Ὃ μὴ οἴδεις ἀπροσδόκητος, μαθὼν πλεῖν.
Λ. Ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.
Μ. Καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτὰς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας· βέλτιόν ἐστι τὰ χρήματα, ἢ τὴν ζωὴν ναυαγῆσαι.
Λ. Ὁρᾷς ἦν τὴν παιδείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσφαλέστατον πλοῦτον εἶναι, ἣ μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα ἢ βασάζοντα.
Μ. Καλῶς σὺ μὲ φιλοσοφεῖς. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Ἀπαλλαγὴ δι' ἑτέρου.

Ἀσπάζου τοὺς γονεῖς μου.
Ἀσπάζου τὸν { ὕπατον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.
Ποῖ βαδίζεις Νικόλαε;
Ἰθὺς ἐπὶ πατέρα.
Στεῖχε μετ' ὀλίγον, ἔστιν ὅ σοι ἐπιτάξω.
Ἀλλὰ πέζῃ ἔχ ἁρμόττει φορτίον.
Οὐκ ὀκνήσω σοι μίγα βάρος.
Τί γὰρ τοῦτο ἐστί;
Ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Ροστοχείῃ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.
Εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ὑπομένῃς, πολὺ ἀσπασμοὺς ῥᾳδίως διακομίσω.
Ἐγὼ γὰρ ἵνα μὴ ἀμοιβὴ τοῦτο ποιῆς, εὔχομαί σοι χειρὸν ἢ ὁδὸς σε σωακύλιδον εἶναι.

Ὅπ,

L. Universæ pecuniæ naufragium feci.
M Ubinam charissime ?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur est, quin diligenter oraveris.
L. Nunquam diligentiùs.
M. Fateris igitur verum esse quod dicitur; Qui nescit orare, discat navigare.
L. Fateor, nàm reipsa expertus sum.
M. Benè habet, quòd ipse nobis vivus enatasti.
Melius est pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere.
Vides igitur doctrinam & virtutem tutissimas divitias esse, quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulcrè tu quidem philosopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.
Saluta { Consulem / Pastorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.
Quò vadis Nicolae ?
Rectà in patriam.
Resiste paulisper, est quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit sarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei est ?
Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Rostochiana, amanter salutes.
Si nihil aliud sarcinæ imponis præter salutationes, facilè perferam.
Ego autem, ne gratis istud facias, precor, ut Christus tibi comes itineris sit.

Ὅ, τι σὺ ἔυχῃ, γίνοιτο.
Χειρὸν γὰρ ἔχων σωφρονίτιν, καὶ πάντων κινδυνῶν
ἐξαρκέντως τετειχισμένος εἰμὶ οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λυκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. Εἰσόρᾳ τὸ σῶμα πον. Γ. Διατί μᾶλλον τὸ ἕτερον καλδίεις; Ἀρά γε νομίζεις με εἰδέναι ἰατρόν; ἐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, καὶ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. Τὸ σῶμα μὲν ἔυ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. Οὐ μὰ ὑγιαίνει, ὃ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. Οὕτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ δὲ πέρα ἀδενεῖ. Γ. Ῥαδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ ιητήρ. Πῶς ἔχομας ἕως ἄρτι; Λ. Ποικίλως, ὡς τὰ τῆς ξυνηθείας. Γ. Οὐχὶ ἀεὶ εἶ χὲς καλῶς; Λ. Κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ. ἐγὼ Θεὸν διδόντος διὰ παντὸς ἀεὶ τὰ χρόνια ἐρρωμένος ἔτυχον ὤν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν. Γ. Δότω Θεὸς τοῦτο εἶναι σωτερὸς καὶ ἴδιον· ἡδόμενος τοῦτο πυθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. Χαίρειν ἔχω τῷ Θεῷ, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δυναμαι μάλιστα. Ἀλλ' ἔστιν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συμβεβηκὸς ἄλλο; Λ. Οὐδέν, πλὴν ὅτι τὰ ὁμαλίας τὰ ὑμετέρας ἐκ ἔξω ἀπολαύειν.

Ἀῤῥώστως ἔχειν.

Γ. Μῶν ἐῤῥωμένος εἶ; Λ. Βελοίμιν ἄν. Οὐκ ἐῤῥωμένος εἰμὶ καὶ πάνυ, ὁπόσον ἔχω τὸ σῶμα, ἐκ ἔυ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἴωθα. Διάκειμαι καὶ τὸ δοκεῖν τῷ Θεῷ. Ἑτέρως ἢ βελοίμιν ἄν. Οὕτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν οἱ ἐμοὶ τοὺς ἰατροὺς πειρᾶσθαι ἔχει.

Γ. Μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G. Valésne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui istâ parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? *L.* Variè, uti sunt res mortalium. *G.* Fuistíne semper prosperâ valetudine? *L.* Prosperrimâ, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò bellissimè valui. Hactenus bonâ valetudine fui? *G.* Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quòd vestrâ consuetudine frui non licuit.

Malè valere.

G. Recténe vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quàm vellem valeo. Ut solent, quibus cum medicis res est.

Γ. Μὴ γένοιτο, ἀνθρώπε τι λέγεις. Πρέπει σε σωφρονεῖν. Χρή σε ἀνδρωδῶς διακεῖσθαι. Μεγαλοψύχως σε χρὴ νόσε ἔχειν δεῖ. Πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ συγχύσει ψυχὴ ἀσφαλής. Τίνι νόσῳ ἑάλωσθε; Τίς νόσος κατέλαβέ σε; τίνων νοσήμασι περίπεσες; Ποίαν νόσον ἀδενεῖς; Λ. Οὐκ οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νοσῶ ὀκνηφαλέστερον. Γ. Ἀληθεύεις. Ὀρθῶς λέγεις. Πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ δεῖ, τὸ τοῦ νόσου γνῶναι. Οὐδενὶ σωφρονεστέρως ἰατρεύσεις; Λ Πολλοῖς μὲν. Γ. Τί ἐκείνου; Λ Ὁ μὲν ἀρνεῖται, ὁ δὲ λέγει, ὁ δὲ βέλτιόν σε εἶναι οἴεται· ἐν δὲ τῷ μεταλαμπρον εἶναι ὁμονοοῦσι. Γ. Πόσου χρόνου δεῖ, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; Πόσον χρόνον νενόσησας; Λ. Ὀκτὼ ἡμέρας. Μικρὸν δεῖν, ὅλος ἤδη μοῦ δοκεῖς, τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας λοιπὰς ἀρρωστῶ. Δίκαιον μῆνα ἕνα χρόνον. ὅλον ἤδη ἕλκος ἀρρωστῶ. Γ. Πειρατέον οἶμαι ἐγώ, τοῦ νόσου τὰ γένεσις οἰκείαν. Μῶν ὕδρωψ ἐστί; Λ. Ἀργὸν. Γ. Μῶν δυσεντερεία; Λ Οὐκ οἶμαι. Γ. Μῶν πυρετός; Λ. Πιέζομαι. Γ. Ποῖός ἐστι πυρετός; Πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινός, ἢ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος; Λ. Νομίζω νέον τι πυρετὸν εἶδος, ὡς ἐν τῷ νυνὶ πολλοὶ νέοι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. Ἀλλ' ἀλις ἐμοὶ τῶν παλαιῶν. Λ. Οὕτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἀνθρώπινα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. Πόσῃ ἡμέρᾳ ἀναχέει τὸ ἄλγημα; Λ. Πόσην ἡμέραν λέγεις; Μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεονάκις ἢ εὐεπτος. Γ. Ὦ τοῦ κακοῦ βελτιστοῦ. Πόθεν ἐπισπάσω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. Τοῦ λιμοῦ. Γ. Ἀλλ' οὐκ εἰώθασι τοσοῦτον εἶναι δεισιδαίμονες, ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποτρύχειν. Λ Οὐκ ἔστι συνέδεια, ἀλλὰ ἀπορία. Οὐ γὰρ ἐσθίω δοκῶ. Ἐκ ψύχους κρεῖττον οἶμαι. Ἐκ μήλου σωθῆναι τὴν οἰσοφάγου ὁμότητα ἀπαρέχειν ἠγέμαι. Γ. Φυλάττου μὴ ἐξ ἀμέτρου καὶ ἀκαίρου φορᾶς τὰ γεώμματα τοιαῦτα τοῦτο τὸ κακὸν ἐπισπάσῃς, ἢ ὃν ποτὲ ἀμέτρου, ἢ ὃν μέθης. Ἀλλὰ διὰ τί ἐκ παρακαλεῖς ἰατρόν τινα.

Λ. Δείδια

G. Avertat Deus; rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractóque animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? *L.* Nescio, & ideo laboro periculosiùs. *G.* Verum dicis. Rectè dicis. Primus enim ad sanitatem gradus est novisse morbum. Nullúmne consuluisti Medicum? *L.* Multos equidem. *G.* Quid respondent? *L.* Alius negat, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. *G.* Quantum temporis est, quòd te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? *L.* Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrum jam annum ægroto. *G.* Adnitendum censeo, ne morbus fiat familiaris. Num est hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dysenteria? *L.* non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Credo esse. *G.* Qualisnam est febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quartana? *L.* Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur, antehàc incogniti. *G.* At plus satis erat veterum. *L.* Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. *G.* Quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die narras? Imò quotidie, sæpiùs quàm Euripus. *G.* O malum abominandum! Unde contraxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio maceres. *L.* Non erat religio, sed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E crudis malis contracta est stomachi cruditas. *G.* Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accersis medicum?

Λ. Δέδια μὴ θᾶττον τὴν νόσον αὔξανῃ ἢ θεραπεύσῃ. Φοβοῦμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκου τοξικὸν δῶ. Γ. Δεῖ γὰρ ἐλέγξαι πρᾶ, ᾧ ἀδεῶς πιστεύοις ἄν. Λ. Εἰ χρὴ θαρρεῖν, βάλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελεσθῆναι, ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἐκλυθείς. Γ. Φέρεπτον ἦν, ὅπως αὐτὸς σαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. Εἰ δὲ σοὶ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι ὁ Θεὸν εἶναι ἰατρὸν μέρει ἕτῃ). Εἰσὶν οἱ ἐνθουσιάζοντες ἐθνῆται μοναχοὶ, ἀνερρώσθησαν. Λ. Τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λέοντιν ἐνθεσμιάζοντες ἂν ἦεν. Ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Γ. Πίσθοσον ἦν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι τινες ἀπηλλάχθησαν τῆς νόσου, ποιησάμενοί τινι τῶν ἀρίστων ὑποχρίσεις. Λ. Ἀλλὰ οὐδὲν δηλοῖ μοι περὶ τῆς αἱρέσεως συμβουλεύειν. Γ. Τοιγαροῦν σὺ τῆς χειρὸν ᾧ μὲ πιστεύεις, αἴρει τὴν τῆς ὑγείας χάριν. Λ. Ἀλλ' ἴσθι οἶδα εἰ χάρεις δῶι. Γ. Πῶς οὐκ χάρεις δῶι, τῆς νόσου ἀπαλλαγεῖσα; Λ. Ἐνίοτε τελεσθῆναι βέλτιόν ὅτι. Ἐξὸν ἢ τῆς χειρὸς ἐπενδῦναι φοῦμαι πολὺ ὅπου ἀνάειτον ἦ. Γ. Συγχωρῶ σὺ μὲ φιλοσοφεῖς· ὅτε μὲ χρὴ αὐτόμολον τοῦ Θεοῦ ἀσεβῆ τὸ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναίσχυντον, ἀεὶ προσδεῖναι δεῖ τὸ, Κύριε ἐὰν θέλῃς. Πρόσκειται δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀνθομολογίας τῷ Θεῷ ἕνεκεν πρέπει. Ἀλλὰ ἔρρωσο, ὦ φίλε Λυκᾶ. Λ. Ἔρρωσο εἰς πολὺ ἄμεινον καὶ σύ, ὦ φίλτατε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Κ. Οὐχὶ ἐχρῆτο σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορία ἐυτυχῶς καὶ χρήσιμος; Λ. Ἐχρῆτο μετρίως, πλὴν ὅτι ὑδατώδη τόπον ἀκινδύνως ἔχει διὰ τὰς λησῖς. Γ. Πεζὸς κἂν ἢ ἱππεύς; Λ. Τὰ μὲν πεζῇ πορεία, τὰ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. Πῶς ἔχει τὰ νῦν ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ. Στασιαστικῶς. Πολλαὶ μὲν ἐμοὶ πολέμων ἀπειλαὶ εἰσι. Γ. Ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν, ὑδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. Τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; Λ. Εὖ, καλῶς, κάλλιστα. Γ. Οὐχὶ καλῶς περάσεις; Λ. κάλ-

L. Timeo ne citiùs morbum augeat, quàm curet Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. *L.* Idem fortassè evenisset, si leonis pelle tecti fuissent. Verùm ista diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciscor. *G.* Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium sit, nescio. *G.* An non beneficium est, liberari morbo? *L.* Non nunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. *G.* Piè tu quidem philosopharis. Cùm enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine, si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale, mi Luca. *L.* Vale in crastinum & tu, carissime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuítne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic satis, nisi quòd nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Λ. Καλλιστα, εὐτυχέστατε. Γ. Οὐχὶ εὐτυχεῖς; Α. Μᾶλλον κ) δυσευχῶ. Τὸ μὲν ἐμὸν χεῖρον ἔχειν ἢ δυνατόν. Γ. Οὐκ ἐπλωκας, ὅπερ ἐπιθυμεῖς; Οὐχὶ σωΐζει ἡ λεία, ἣν ἐπεβάλεσθε; Λ. Ἐπιθυμῶν μὲν, ἀλλα δ' Ἀρτέμιδος θεᾶς κωλύουσης. Γ. Οὐδεμία ἐλπὶς λοιπὴ ὅτι; Λ. Ἐλπὶς μὲ πολλὴ, πραγμα δὲ οὐδέν. Γ. Ὁ δὲ πατὴρ οὐδεμίαν ἐλπίδα δεικνύει; Λ. Ὅλας ἀπώλεσε, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέν. Γ. Οὐδὲν ἔτι ἐπέμενεν; Λ. Ὑπέμενε μὲ θαψιλῶς, ἀλλὰ οὐκ ἔπεμενεν ὁλόλυζα. ὑπομένω) μὲ πολλὰ λύω, ἔρρω δὲ οὐδὲν ποιῶ. Γ. Χαῖρε τῇ ψυχῇ τῇ ἐλπίδι βέφευγε. Λ. Ἀλλὰ ταύτην οὐ παίνεις ἡ κωλία. Γ. Διὰ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὁδοιπορεῖν ἐπιτήδειότερος, οὐδὲν φορτίον ἐν τῇ χώρᾳ ἔχων. Λ. Ὀμολογῶ, κ) ἀσφαλέστερος. Οὐδένα γὰρ ὅπλα μᾶλλον ἐλαττόμενα λησᾶται. Αλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βαλοίμην κ) τὸ φορτίον κ) τὴν κινδυνον. Γ. Οὐδὲν σε ὠφελεῖ) ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. Μὴν ἐμέ; Τί ἀφαιρήσεις ἀνθρώπου γυμνοῦ; Οἱ δὲ ἄλλοι μᾶλλον ἐπόθουν με. Ἐξὸν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπορεῖν διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ἄδειν κ) πεινᾶν. Γ. Ποῖ δὲ ναῦν βαδίζεις; Λ. Εὐθὺ τῆς οἰκίας, ἀπασπασόμενος τοὺς γονέας κ) τοὺς γονεῖς, πολλῶν ἤδη χρόνον ἐκ ὁρμωμένους. Γ. Εὔχομαί σε πάντα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. Αἴθε τοῦτο βέλτιστε Θεός. Οὐδὲν κακὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Γ. Οὐδὲν πλὴν ὅτι εὑρήσεις τὸ σῖτον ἐπίδοσιν ἐληφότα. κ) γὰρ ἡ ἀλέκτορίς σε ἔτεκέ σοι ὠὸν καλόν. Λ. Καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τὴν ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, τυρὸν τὸν κακὸν διαδήλον ἐν Λιβυκῇ νεωσὶ κομιφῶς τυπωθέντα. Γ. Καλὸν, μὰ τὸν Θεὸν, εὐαγγέλιον. Ἔχει μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιστον, Σκέψομαι δὲ ὁπόθεν σοι ποτὲ χάριν ἀξίαν ἀποδῶναι δυνηθῶ. Λ. Ἐξαρκέντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

Λα-

L. Optimè, felicissimé. *G.* Nonne prospero fortunæ statu uteris? *L.* Imò maximè adverso. Res in pejori statu esse non potest. *G.* Non cepisti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, sed iratâ Dianâ. *G.* Nihil reliquum est spei? *L.* Spei permultum, sed rei nihil. *G.* Consul nihil ostendit spei? *L.* Tota præsultat, totas naves, sed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc misit? *L.* Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidem multa verbis, sed re præstat nihil. *G.* Ergo spe alendus est animus. *L.* Sed hac non saginatur venter. *G.* Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum est in via? *L.* Mihine? Quæso quid eripias nudo? Aliis citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere, & esurire. *G.* Quò autem nunc abis? *L.* Rectà domum, salutaturus uxorem & parentes jam diu non visos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus: nihil interim extitit novi domi nostræ? *G.* Nihil, nisi quòd reperies auctam familiam: nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. *L.* Bene nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recèns eleganter excusum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimum. Di piciam unde possim hoc donum pensare. *L.* Abundè te pensasse puta, si boni consulueris.

ALIUS

΄ΑΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ὀκ τ πατείδ κομίζεις; ἐδὲν καινὸν παρὰ τὴν ὑμετέρων φέρεις; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. Καινὰ μὲν πολλὰ, ἀληθῆ δὲ ὀδέν. Τοσαῦτα μὲν ψεύδη φέρω, ὅσα μόλις ναῦς ἄγει. Γ. Ἀποφορτίζου ἔν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ πλειόνων τὸ μέγεθ φορτίου ἀπολῇ. Λ. Οὐδὲν ἔχω, πλὴν ὅπ ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἁμάξαις, καὶ νηυσὶ θρυλλεῖται. Γ. Τί, ὑπὲρ ἡ παῖς ἠμῶν τὸ λοιμῶδες ἐλεύθερα ἔστι; Λ. Οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ σωφρονεῖν ὐκ ἔστιν, ἐνίοτε δὲ ἀνίησι· πάλιν δ παροξύνει. Γ. Οὐχ ἅλις ἐστὶ κακῶν ὅσα πόλεμ ὧν τυγχάνῃ. Λ. Ἦν μὲν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. Ἀνάγκη αὐτόθι ζητεῖσθαι ἔδει. Λ. Πάντων ἐκεῖ ἔνδεια ὅτι, πλὴν τῶν χειριστάτων γραπτῶν. Γ. Ὅπου οἱ γραπτοὶ καὶ κυνεῖσιν, ἐκεῖ ὀδὲ τῶν ἀγίων ἱερῶν, ὀδὲ τῶν μυσῶν, φεύδονται. Λ. Ὀρθῶς ἔν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησὶν, εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμ μέγα κακόν. ἀλλὰ ὑ καθέξω σε πλείονα χρόνον. Ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τὴν συνουσίαν, ὁπότε ἐκατέρῳ ἔσται ἐπιτήδειον. Ναῦν ἄλλοσέ με καλεῖ πράγματά τινα.

΄ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πεισθήσομαί σε νεωστὶ τὴν παῖδα ὀπτήσαντα. Λ. ἐπισκεψάμην. πολὺν γὰρ χρόνον τὴν γονεῖς ὐκ ἐωρᾴκειν. Οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τ τ πατείδ καὶ τῶν φίλων πόθον. Γ. Εὐσεβῶς ἐποίησας, φιλάνθρωπ τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμεθ. ἅπαντες γὰρ σφόδρα σπεύδομεν τὴν χώραν, τὴν ἡμᾶς τρέφασαν καὶ φύσασαν. Ἀλλ' ἄγε πῶς

ἐκεῖ

ALIUS.

G. Nihílne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à noſtris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne ſuccumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, eſtne patria noſtra immunis à peſtilentiâ? *L.* Non omninò, ſed perpetuò non eſt: aliquando remittit ſeſe, deinde recrudeſcit. *G.* Nonne ſatis erat malorum, ubi bellum graſſatur? *L.* Erat quidem, niſi aliter viſum eſſet Deo. *G.* An nonæ caritatem iſtîc eſſe oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec ſacris templis, nec Muſis ipſis parcunt. *L.* Rectè igitur & ſapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus eſſe magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cùm erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper reviſiſſe. *Lucas.* Reviſi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum deſiderium. *Georgius.* Piè feciſti, humanus es, qui iſta cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæſo quonam

in

ἐκεῖ ἐώρακας πάντα ἔχοντα; Λ. Πάντα καινὰ, πάντα μεταβεβλημένα. ἐδέησεν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεδυόμην, οὐκ ἄλλως ἀπάντα ἐθαύμασα. ἢ Ἐπιμηθεὺς ὁ τὴν ὑπονοίαν ἄρχων, μόλις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. Ποῖός τίς ἐστὶν οὗτος; Λ. Λέξω δή σοι ἀρχὴν σοὶ ὅθεν ἀκύειν. Γ. Οὐδὲν ἐμοὶ μέλον ἔσται. Λ. Ἔστιν ὅτε σοὶ σφόδρα μοι τιθέναι κέλευε. Γ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ῥᾷον ψευδολογήσεις. Λ. Μυθολογοῦσιν οἱ ἰσχνοὶ περὶ Ἐπιμηθέως τοῦ Κρηθέως, ὃς μοῦνος πρὸς πέντε τὸν ἔξω τείχους πορευόμενος, ἐπειδὴ διὰ τὸ ὑέλου σωμάτιον ἐμβὰς ἐκάθευδε, τετραέχοντα ἔτη ἕνδον διετέλεσε. Γ. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπραξεν ὁ Ἐπιμηθεύς, ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. Πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων ἔποτε ἀναγείρουσιν ἐκ τῶν σκυπίων ἑαυτούς. Ἀλλὰ πρόπεις ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ. Ἐμμένετε τῇ ψευδολογεῖν. Λ. Ἐπιμηθεὺς ὃν ἀνεγερθεὶς, ἐκ τοῦ σπηλαίου πορευόμενος, περισκοπεῖ, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς, ὡς δὲ σωφρόνως εἰπεῖν, πάντα καινὰ βαδίζοντα εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διατείνων αὐτόθι χρόνον τινὰ, οὐδὲ ἕστηκε οὐδένα, οὐδὲ ὑπὸ τινος ἐγνώσθη. Ἀλλ' γὰρ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ λέξις μετεβέβληται. οἱ δέ ποι διάφοροι. Οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Ἐπιμηθεῖ μὴ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρὸν δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συμέβη τῷ ὀλίγα ἔτη τὸν πατείδος ἀποδυομένῳ. Γ. Τί γενέσθαι σε, ἢ χὶ βιῶσι; Λ. Βιῶσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκενοι ὁπωσοῦν, γήρα, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκπεφευγεισμένοι. Γ. Αὕτη δὴ τὰ ἀνθρώπινα βιοκωμῳδία. Τὰ θνητὰ πιπτοντα, οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει.

in loco illic offendisti omnia? *L.* Universa nova, mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vix dum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula? Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitor cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodiùs mentieris. *L.* Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratiâ solus urbe egressus, cùm subitâ pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quòd quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscuntur à suis somniis. Sed facis ut Poëtâ dignũ est. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens, vivúntne? *L.* Vivunt ambo, & valent, utcunque senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝΤΗ ΦΙ-λοσοφίᾳ παιδὶ ὀρθῶς διατίθεναι.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

M. ΕΠιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, σωτήμως παρά σε παιδάνεσθαι, ἵνα τρόπον χρὴ τὼι παῖδι τὰ γράμματα παιδὶ ἐνθυμεῖν, ἐάν γε σοὶ δολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος γένηται. Δ. Χρόνον σὺ μὲ ἐθήρασας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ὀκτήδεον. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ ἐλεύθερον καὶ καλὸν πάντα σε χρὴ ἐμῶν μαχίσων ἀφολιῶν ἂν σεσεπίμων ἀσμμόως. Διόπερ ἀφέμβροι τῷ σεφοιμάζεσθαι, ἵνα καὶ τὼι φύσιν σε ἀκειδέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὼι ἐμὼι ἔυνοιαν τὼι σεός σε μᾶλλον ἐπιδείξω, ἐμὲ σεὶ ἐκάστων, ἃ εἰδέναι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. M. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς πιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα σεάγματά με ἐυμμόως παιδώγε ἐκ ὀκνῶν. σρῶτον μὲν παρά σε πυθέσθαι βέλομαι, πότερον τὰ σεὶ τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα παιδὸς τέλος ἔζιν, εἰς ὃ ὥσπερ εἰς σκοπὸν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τῷ μαθεῖν πόνους σωτείνειν δεῖ. Δ. Εὐχημόνως σὺ μὲ σεὶ τόδε ἐρωτήματος τὼι ἀρχὼι ποιεῖς. Γίνονται γὰς τὸ σκοπὸν σεὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾴον καὶ τὰ σεὸς τὸ σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαι δοκεῖ. Δύο δ' ἐσὶ τῷ ἀνθρώπῳ κυριώτατα καὶ μάλιστα σεροσδέοντα ἀγαθά, οἷς πάντων ἄλλων ζώων σεοέχει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λογος, τούτων ἀκειδῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι ὐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. Περσήκει τοιγαρῦν τὼι σεὶ τὰ γράμματα σπουδὼι εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέσατα τέλη σωτείνειν, ὅπως ἡλογόπ τε νοῦ τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ Θεοῦ

Δύο τῷ ἀνθρώπῳ σεροσδέοντα ἀγαθά. Δύο τὰ σεὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM rectè instituendâ.

Discipulus & Præceptor.

D. CUpio, mi carissime præceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modò tibi est otium, & tempus his rebus commodum. P. Tempus tu quidem, adolescens, captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omissâ præfatione, ut & ingenium tuum meliùs cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. D. Piè & honestè facis, clarissime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevolè erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quisnam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem velut ad scopum, omnes nostri discendi labores referri debeant. P. Rectè tu quidem ab hac quæstione ordiris. Intellecto enim scopo & metâ, ad quam tendimus, faciliùs etiàm media, rectà ad istam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem sunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio*. His studiosè & rectè excultis, homines non solùm cæteris animalibus, verùm inter se aliis alii hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* Literarium ad hosce duos fines proximos & immediatos; ut *Rationem* sapientiâ, seu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo studiorum fines.

Θεὸν, καὶ τ φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνώσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσωμεν. καὶ δυώμεν τὸ λύγε, κομψῶς καὶ φ ἀρετῶς πεφάγματα ἀγαθὰ ἐξηγεμθύε, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. M. Οὐκὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογεάφοις σωτομώτερον ἀεισμθύα ἐναινώσκεται; Δ. Μάλιςα. Περιλλῆς μὲ δὲ παρὰ Θεκυδίδη σωτόμως καὶ ἀκριβῶς θεσαγορδίει, Γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα. Λεκιανὸς δ σαφέσην καὶ δυώμων ἑρμηνοσπιλὴ ἀποκαλεῖ, τυτέςι Σοφίαν καὶ λογιότητα. M. Τί δ σὺ σοφίαν ὀνομαζεις; Δ. Σοφίαν μὲ, ὡς τὰ θεῖα χεήματα λαλεῖ, ὀνομάζομθ πῶ ἀληθινῶ τῦ Θεῦ, καὶ τῶν ἄλλων χεημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμθύω τῇ περὶ τ Θεὸν εὐσεβείᾳ. Ἀφεςαμένω δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τ Θεὸν, μηδὲ πείθεθαι αὐτῷ. M. Τί δὲ ἡ λογιότης ὁδί; Δ. Τῶν λογιότητα Πλάτων μάνυ ἐυχημόνως ὁείζει, τὸ τῷ Θεῷ κεχαεισμθύα λέγειν δυώαθαι. Εἰς τῦτο γὰρ ἔχατη τέλ Θ ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς πεάξεις ἐμαυτῶν σωλέγειν ὀφείλεσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κείσης ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν γινώσκηταί τε καὶ θεοπαδήσ). α. περὶ τῦ Κοειτθ. ι. λα. Πάντα εἰς δόξαν Θεῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις περὶ τὰ γεάμματα πεδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ὅλε τ βίε πεάξεσιν, ἀεὶ τῦτον τ ὠφελιμώτατον κανόνα περὶ ὀφθαλμῶν τίθεθαι δεῖ. Ἀρχῶν ἁπάντων καὶ τέλος ποιῆ Θεόν. Ἐξω πεπαρῦν τέλ Θ τῶν πάντων τῶν ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγ Θ εὐσέβεια. M. Δέομαί σε, μοὶ λέγειν, ἐκ τίνων παιδείων ταύτην τ σοφίαν, καὶ τ φιλοσοφίαν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιςα λαβεῖν δεῖ; Δ. Τὴν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεεγάζον) ἡ Θεολογία, καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ἢ τῶν παεγγελμάτων περὶ τῶν ἠθῶν, καὶ τὰς ἱςορίας τὰς παραδείγματα τῶν νόμων παρεχόσας, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μαθήματα

Σοφία.

Λογιότης.

Τέλ Θ τῶν πάντων ἡμῶν.

Φιλοσοφίαν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιςα λαβεῖν δεῖ.

Dei Naturæ, legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perspicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Discipulus.* Extantne hi duo studiorum nostrorum fines apud autores brevioribus verbis descripti? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, scire quæ oportet scire, & ea posse eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem disertè eas explicandi, id est, Sapientiam & Eloquentiam. *Discipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut Sacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam verò ignorationem Dei, & obedientiæ erga Deum. *Discipulus.* Quid autem est Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam gravissimè Plato definit, *Deo grata dicere posse.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines suas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoscatur & colatur; 1 Cor. 10. 31. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in studiis nostris, & in totius vitæ actionibus, semper & in conspectu esse hæc utilissima Regula debet. Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis studiorum nostrorum, *Sapientia & Eloquens Pietas.* *Discipulus.* Die quæso, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potissimum petenda sit? *Præceptor.* Sapientiâ seu recto judicio de rebus cognitione dignissimis, mentem hominis instruunt Theologia, & Philosophia, quâ Scientiam Legum seu Præceptorum de Moribus, Historias, quæ exempla legum suppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathe-

Sapientia.

Eloquentia.

Finis Studiorum nostrorum.

Sapientia unde petenda sit.

δήματα συλλαμβάνομεν. Μ. Πρὸς δὲ τὸ τὴν ἄλλων λόγων συνεῖναι, καὶ πρὸς τὸ τὴν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ὄζι; Δ. Τὸν λόγον τῶν ἐν τῇ τῶν φρῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἱεροῖς καὶ ἀνιέροις, χρηστῶς γνῶναι; διδάσκειν αὐτὸ λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ρωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τὴν γλωττῶν μυημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τὴν τεχνῶν, καὶ αἱ ἰσοείαι συλλαμβάνουσι, ἡ αὐτὴν γνῶσις ὥσπερ δύρα καὶ κλεῖς τὸ τυγχάνει ἔσα, ἃ πρὸς τὴν παιδειῶν ἐπιτήμην ἡ πρόσοδον ἀνοίγει. Πρὸς δὲ τὸ ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφῶν, χωρὶς τὴν τῶ λέγειν τεχνῶν, καὶ φύσεως ἐπιδεία, καὶ τὴν συγγραφέων ἑλλογίμων ἀνάγνωσίς τε καὶ μίμησις, καὶ τῶ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναῖσκαῖα ὄζι. Μ. Ἐπειδήπερ δὲ τὰ τῶ λέγειν τεχνῶν διδασκάλματα ἃ τέλος τὸ ἡμετέρας πρὸς γράμματα σπουδῆς ὄζιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧ ἐν τῇ μείσας τέχναις, τῇ τὰς τὸ σοφίας καὶ τὸ λογιότητος πηγὰς συλλαβόσαις, καὶ τὸ βίον ἀνθρώπινον κυβερνήσαις καὶ διασωζούσαις, ἡμῖν προσήκει, ὥσπερ σέ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι, παρά σε πυθέσθαι σπουδῆ, πόσον χρόνον πρὸς ταῦτας τέχνας διατρίβειν δεῖ; Δ. Καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε, ἃ μὴν δὲ πρέπει ὅλον τὸ βίον ἐν τῇ διδασκάλλειν τὸ τὸ διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταβιβῆναι δεῖ, ἀλλὰ τοὺ μεμαθηκότας τὰ διδάγματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὴν ἐάν γε φιλομαθεῖ νεανίσκω πρὸς τὸν καθηγητὴν ἔχῃ συμβαίνη ἐνίοις ἐνὸς ἔτους διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷοί τε ὄζι) ταχέως πρὸς τὸ κράτιστον τῶν τεχνῶν τὸ τὴν συνέσιν ἐκείνων βαδίζειν, καὶ τὴν διδασκαλμάτων ἄσκησιν προσιδέναι δεῖ. Μ. Τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν τῷ ἄλλαις τῶν τεχνῶν μηχανικῶν, οὕτω καὶ ἐν τῷ δεῖ τὰ γράμματα προῖδαῖς, νομίζῃς τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὴν ἐξεργάζεσθαι; Δ. Μάλι-

Γραμματικὴ.

Τὰ πρὸς τὸν λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

Πόσον χρόνον δεῖ τὰς τῶ λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαῖα.

5a,

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis ſacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebraeæ. Quarum LINGUARUM monumentis cùm præcipuè artes & Hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS eſt, quâ ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram verò orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi exercitatio aſſidua imprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet; ſed cognitis præceptis rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſariis (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo Adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facile poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudiis doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, ſolum uſum eſſe? *Præceptor.* Maximè, præſertim

Grammatico.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendum.

Uſus & exercitatio neceſſaria.

τα ἄλλως ἢ ἐὰν φύσις ἐναμέσοις, καὶ διδάσκαλος χρήσιμος, ἢ κυβερνήτης πρὸς, καὶ τὰ ἀσκήσεως ἔμπειρος φαίνηται. Μ. Τὶ τὰ δεῖ τὰ γεωμμαλα σοφὸς τέλως δηλαδή; ὁ μὴν τὴν ζοφὴν καὶ ἐλλόγιμον εὐσέβειαν εἶναι ἔλεξας, πῖ πρὸς τύτοις ποιητέον; Δ. Πρῶτον μὴν χρὴ τάξιν νόμιμον ἢν καθηγητὴς πρὸς καὶ τὰ ἐμπειρίας τελυχικὰς δείξαι δεῖ τὰς τέχνας τὰς τοῦ βίου χρησίμας μανθάνειν, καὶ ὡς διὰ κλίμακος, ἀπὸ τῶν κάτω ὅπη τὰς ἄνω μεταβαίνειν. Μ. Ἴσως οἱ πάλαι ζοφοὶ τύτο ἕνεκα τῶν πίτλων ἐν τῇ σχολαῖς δέλεξαν, καὶ αὐλὰς τὰς τέχνας δένειμαν· ἵνα δηλαδὴ ἐκφύσας ὥσπερ εἰς τάξεις χοιμίως διηρημένας ἐφεξῆς καὶ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾷον οἱ νεώτεροι δύνωνται. Δ. Καλῶς σὺ μὴν φρονεῖς, ἀδιάλειπτον γὲ χρὴ ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον, ταῦτα καλῶς φαίνειν. Καὶ σφόδρα πάνυ ὁ τοῦ Πλάτωνος νόμος, ὃς ἔκρινεν τὴν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μανθάνειν, καὶ ἄλλας διδάσκειν κελεύει· ἤντινα ἂν τέχνην οἱ νεανίσκοι χρὴ τὰ φρόνημα τῶν παιδαγωγῶν μανθάνειν περαιρήσων, ταύτην ἀπαρχῆς ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνου, τῶν μαθηματικῶν ἢ ἡ τέχνης δεήσειν εἰς ῥητὸν τόπος μεριζομένου, δηλονότι, μαθήσεσθαι, μηδὲν ἐν παραλλαγῇ μεταξὺ χρόνῳ, ἄλλα ἢ αὐτῆς ἀποδόσεως βιβλία εἰσφράσαντα, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην πᾶσιν. Μ. Ὅσα δεῖ τῶν τὰς ἢ τεχνῶν δεήσεις καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, πεπαιδαμένους γεγραμμένα, μανθάνειν δηλέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσιν ἐπαληθεύει. Νῦν ἢ τί ἂν τῶν εὐδοκίμων συγγεγραμμένων ἀναγνῶναι ποιητέον ὄζει, ὃ σε πυθέσθαι ἐπιθυμῶ. Διδάσκαλος. Ἐν τῷ τὰ συγγεγραμμένα χρησίμως ἀναγνῶναι (ὡς δεῖ τὰ παιδείας ἀκεράσεως, καὶ τὰ οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς ἁδαμῶς ἀμελητέον, ἵνα μὴ πεῖν) μέγα συμφέρει, κοινὸς τόπους διὰ τάξεως διαγεγραμμένους ἔχειν, ὅσους ἐς ἅπαντα τὰ

ἐν

Ῥητῶν τάξει τὰς τέχνας μανθάνειν δεῖ.

Οἱ πίτλοι ἐν σχολαῖς διὰ τί διελεγμένοι.

Ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μανθάνειν.

Προσήκει συνταττῆσθαι κοινοὺς τόπους φιλοσοφικοὺς.

sertim si natura idonea, si Magister boni judicii, seu gubernator exercitationis usu peritus & fidelis accedat. *Discipulus.* Constituto igitur fine studiorum, quem sapientem & eloquentem pietatem esse dixisti, quid porro agendum est? *Præceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & usu peritus præceptor monstrabit, artes vitæ necessariæ discendæ, & velut per gradus scalarum ab inferioribus ad superiores transeundum est. *Discipulus.* Fortasse eo consilio sapiens antiquitas gradus in scholis instituit, & artes ipsas distinxit, ut videlicet singulas velut in classes suo loco distributas, ordine & tempore conveniente, faciliùs & rectiùs percipere juvenilis ætas possit. *Præceptor.* Rectè sentis. Nam impossibile est, ut quis multa simul faciat, & eadem rectè, ut verissimè Xenophon dixit. Et sapientissima lex est Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem discere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem adolescentes de consilio Præceptoris discere instituent, eam initio ex unico tantum libello, qui eruditâ methodo summam artis in locos certos distributam explicet, cognoscant: nec alios interea ejusdem argumenti libellos in manus sumant, priusquam illum edidicerint. *Discipulus.* Quæ de summis artium, ex unico tantum libello methodicè conscripto, discendis asseruisti, illa mihi omnia probantur. Nunc porro, quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipuè agendum sit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auscultatione & privatâ repetitione, quæ nullo modo negligenda est, nihil dicam) utilissimum est, Locos communes, certo ordine distributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes discendæ sunt.

Gradus in scholis cur instituti sint.

Ex unico tantum libello summa artium discenda.

Instituendi Loci communes Philosophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσει τῷ ἀγαθῷ ὑπερέχουσα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἁπάντα, δεῖ προσημειῶν, καὶ ὥσπερ εἰς ῥῆλιν τάξιν διανέμειν. Μ. Ἀλλὰ ταύτη παραινέσει σε πρὸ τῶν ἀθροῖσαι κοινὸς τόπους ἐν Κικέρωνι τὸ περὶ Πλάτωνος ἐν φαίδρῳ ἐναντιώσεως δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γεγραμμένα λήθην καὶ ῥαθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν τῇ μαθόντων ψυχαῖς παρέχει. Μέμνησαι καὶ σε ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις διασκοπεῖν ἔχοντα· τοσοῦτον ἔχεις εἰδέναι οἶδα, ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλὰ ὅσον περ εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔδησε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτεῖ, πρόχειρον ἔχει. Δ. Ταῦτα μὲν, ὡς λέγεις, ὕπως ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὅ σον ἀποκρίνωμαι, ἔχων τυγχάνω. Καίπερ ὅσα μὲν ἔχω μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλω, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγράφειν δεῖ, ὅμως ἔστι οἱ μὲν καὶ ἡσυχῇ τὴν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελεῖσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖον ὄζειν, ἐξ ὧν βελτίω πράγματα, καὶ γνώμας, καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα, ὅτε πρὸς τινὸς λόγου ποιεῖσθαι ἢ γράφειν δεῖ, πρόχειρος εἶναι φιλομαθεῖς ἅπαντα παρίσχων δύναται. Μ. Περὶ τῆς μνήμης ἦν, ἣν Πλούταρχος τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι βούλεται; Δ. Ἄεις φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ὄζειν, ἐν ᾧ τῷ σπουδάσαι ταῦτα καὶ τῷ σωέχειν τὸν ἐμαθεῖν πόνῳ αὐτὰ σηρίξαι, ἑκάστας ἡμέρας οἱ πρὸ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφείλουσι. Μ. Περὶ ἣν τῆς μνημονεύειν τέχνης, πρὸ ἧς Σιμωνίδην τὴν Χίον, καὶ ὕστερον ἄλλους πολλοὺς παραγγέλματα παραδεδωκέναι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. Εἰκὸς ὁμολογεῖται τὴν μνήμην συνθεῖναι τῇ διανοίᾳ, καὶ τῇ σώματος ἕξει, καὶ τόπῳ ἀφόρῳ, καὶ χρόνῳ ἐνδεχομένῳ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως σκέψεσι καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης

μη β.

Ἡ μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

Ἡ τῆς μνημονεύειν τέχνη.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur, & velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoriâ fideliter tenet & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ anteà legimus aut didicimus, plurimùm prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam dietâ, & bonâ valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars memoriæ

Memoria custos eruditionis

Ars memoriæ.

Ἡ ἐλλιπὴς καὶ ἀκριβὴς μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ἐστὶ, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμανθάνειν, καὶ ταῦτα σωρηδὸν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸ βίον. Ἐὰν γὰρ τὰ μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθηταὶ, καὶ ἀργῶσι, ἢ σχολῇ, ἢ ῥαθυμίᾳ, ἢ τρυφαῖς αὐτῶν ἐνδιδῶσιν, οὐκ ἦττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τῆς μαθήσεως πόνος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. Διόπερ ἐκ τῶν προτέρων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τῆς παιδείας τὰ γράμματα παραδίδωμι, τοῦτο τὰ μνήμης σωσκῆσαι καὶ συχνὸν ἄσκησιν, καὶ τὰ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον. Μελέτη τοῦτο τὰ μνήμης ἐργασίαν, ἵνα μάλιστα τὰ σωτέρως φύλακα ἔχῃ, πολὺ προτέρου καὶ παντὸς πάσαν ἀναγκαῖον τὰ ἀληθινῆς παιδείας ὄργανον ὄντα τὰ παιδεία καὶ ζωτικὰ τὰ γράφειν ἄσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῆς σοφῶς, καὶ φανερῶς, καὶ ἐπιχαρίτως λεγόντων, διαπεπονημένην. Ὥσπερ ἂν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις ἐδέησε τὰ ἑαυτοῦ τέχνης ἐξεργάσαλο, ὡς τοῦτο τὰ ἡμέρας ἀποκωλῦσαι πενῶν, λέγειν εἰώθει, σήμερον ἐδημίαν γράμμην ἔχω. οὕτως οἱ παιδαῖοι τὰ νεανίσκων ἐδημίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ μὴ ἐπισολῶσι, ἢ λόγε μέρος, ἢ ᾠδὰς πινὰς σωλιδέωσι. Πρὸς ταύτην τοῦτο γραφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τὰ παρακολουθῆσαι τὰ καὶ σπεύδειν τὰ παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μελέται σχολαστικαὶ προσελθωσιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡ (τὰ Θεοῦ τὰ τόνου ἡμῶν εὐλογητοῦ) ἢ σωτέρως, καὶ ἡ τὰ λέγειν καὶ γράφειν δυνάμις, ἣν ἐν ἀρχῇ τὰ λόγε τὰ ἡμετέρου τέλος τῆς ἔργων ἡμῶν ἔχῃ ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις μελέται, καὶ σχολαστικαί.

Φιλομαθὴς σχολαστικὸς τύς.

Ἐν πάντων δὲ τῆς εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ἔστιν, ὅτι ὁ φιλομαθὴς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀπλῶς πρὸ τὰ γράμματα παραδάζῃ, καὶ καθ' ἡμέραν πάσας ἐν σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκεῖνος ἀκεραῖος, καὶ πάντα τὰ καθηγητῶν μαθήματα συρραπτει, καὶ ῥαψῳδίας

πολλὰς

memoriæ omnium optima & certissima est, multa assiduè edisce re, & mandata memoriæ sæpè repetere ac ad usum transferre. Si enim memoriam negligent discentes, & otio, desidiâ, torpore aut deliciis enervari sinent, non minùs inanis & supervacaneus discendi labor erit, quàm si in aquâ interea scriberent, aut arenæ semina mandarent. Quare unam ex præcipuis & maximè necessariis studiorum partibus esse ratuas, frequentem & assiduam memoriæ exercitationem, & multa ediscendi laborem. Post culturam memoriæ, quam dixi potissimum rerum cognitionis seu sapientiæ custodem esse, præcipuum & maximè necessarium veræ & solidæ erudirionis instrumentum, est styli exercitatio diligens & assiduus, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perspicuè & eleganter locuti sunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum suæ artis opus fecisset, velut deplorans jacturam diei, dicere solebat, Nullam hodie elabi sinam, in qua non vel epistolam, vel orationis partem, vel versus aliquot connectam. Ad hanc styli exercitationem si utilissima parandæ & confirmandæ Doctrinæ instrumenta, videlicet repetitiones & examina, item, disputationes & declamationes scholasticæ accesserint; non dubium est, quin Deo fortunante labores nostros, recte judicandi, & dicendi ac scribendi facultas, quam initio hujus sermonis nostri finem studiorum nostrorum esse diximus, secutura sit.

Quænam omnium optima & certissima sit.

Styli exercitatio diligens & assidua necessaria.

Repetitiones, Examina, disputationes, non sunt negligenda.

Ex omnibus autem quæ dicta sunt, facile vides, quòd diligens Scholasticus non sit, qui in studiis sine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie sine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapsodias prolixas

Diligens Scholasticus quis sit.

πολλὰς συλλάβας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται. ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν δεῖ τὰ γεγράμματα ἀναφέρειν, συνιέναι δεῖ, συνιέναι πρῶτον, εἶτα ἤδη τὰ πρὸς τὸ ἐπιτυγχάνειν τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα γυμνασίως προαιρεῖται. ἀεὶ ταῦτα ἤδη, ἐν τῷ ταῦτα προσγυμνάζειν καὶ φυλάττειν ἐνδύμησιν, καὶ ἀναφέρειν, καὶ μελέτειν, καὶ συνέχεσθαι, καὶ πόνον ὑπομένειν. Ἀλλ' ἐξαρκέσαι μοι ἔστω δεῖ τούτων. Ἐγὼ μὲν, ὅσα τοῦ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ ἐνθυμεῖσθαι τοῦ δεῖ τὰ γεγράμματα ἀναφέρειν, ἅμα μὲν ἔργα ἀνδρῶν τῆς παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, ἐδιδαξάμην μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τοῦ μαθεῖν χρήσει γεγύμνασμαι, τούτων σοὶ ἀσμένως καὶ πιστῶς μεταδώσω. τοῦ δὲ Θεοῦ ἔυχομαι, ταῦτα σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν.

M. Ὅσα τε, ὦ διδάσκαλε χρήσιμα, δεῖ μὲν τοῦ τέλους τοῦ ἐν τοῖς γεγράμμασιν ἀναφέρειν, καὶ δεῖ τοῦ μανθάνειν τὰ ἔξεως, καὶ δεῖ τὰ κεφάλαια τῆς τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγεμμένα μαθεῖν, καὶ τοὺς κοινοὺς τόπους συλλέγειν, καὶ δεῖ τοῦ μιμεῖσθαι ἀσκῆσαι, καὶ δεῖ τὰ ἀσκήσεως γεγραφικῆς, καὶ δεῖ τὰ ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις δεῖ τῆς διαλέξεων καὶ μελετῆς σχολαστικῶν, γυμνασίως καὶ συμμέτρως διελήλυθας· ταῦτα σοῦ ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίσω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείοσιν ἄλλοις οἷς τούτων μεταδοῦναι μέλλω, μάλιστα συνοίσειν. ἐπισάμην δὲ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασιν, ἰσόρροπον τιμὴν καὶ μισθὸς ἐκ ἂν γένοιτο, τὴν Θεοῦ τὴν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίου δῶρον, ὡς δύναμαι μάλιστα ἐκτίσω σοὶ ἀξίαν χάριν· ὧν δὲ πέπονθα ὑπό σου, ἀποδοῦναι, καὶ τὸν πόνον ἡμῶν ἐνθυμεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτήρια μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores trasslatur; sed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde media, ad finem illum assequendum necessaria, rectò eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis præstat intentionem animi, curam, vigilantiam, assiduitatem & laborem. Sed de hisquidem hactenus. Ego quæ de ratione discendi & studiis rectè instituendis partim à doctissimis viris tradita esse memini, partim propriâ experientiâ, & assiduo usu discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno usui sint, Deum toto pectore precor. D. Quæ tu, præstantissime præceptor, de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discendi, de summis artium ex uno aliquo libello methodicè scripto discendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Styli, de repetitionibus & examinibus; idem de disputationibus & declamationibus Scholasticis, prudenter & graviter disseruisti; hæc tanta cum voluptate audivi, ut sperem illa, non solùm mihi, sed & plurimis aliis, cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima fore. Cum autem sciam, Præceptoribus, qui veram sapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non posse; Deum fontem omnis boni & doctrinæ salutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumulatè gratiam rependat, & labores nostros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Christo grata, & Ecclesiæ ipsius, ac nobis salutaria discamus & doceamus. Amen.

FINIS COLLOQVIORVM.

IN ORATIONEM CLARISSIMI VIRI, *D. Johannis Posselii*

EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primùm vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vitæ,
Regula discendi ritè sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Johannes Frederus. D.

DE RATIONE DISCENDÆ AC docendæ Linguæ Latinæ & Græcæ, ORATIO

Johannis Posselii.

CUm multa sapienter â majoribus nostris inventa atque institura sunt, tum nihil præclarius, quam quod in publicis hisce congressibus, non solùm idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de suscipiendâ & ingrediendâ studiorum ratione, rectè erudirentur; partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, pa
tim sponte currentes exacuerentur. Non enim a
ostentationem eloquentiæ aut doctrinæ oration
nostras recitamus. Sed ut imperator bonus & indu
strius instructa acie, tyronibus certa quædam pug
nandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, &
paratos ac fortes milites ad strenuè pugnandum hor
tatur; ita nos in hisce conventibus & imperitiore
doceri, & languentes excitare, & paratos ac ple
gradu ingressos, ad verum decus inflammare sole
mus. Hi fines cum nobis in dicendo propositi sint
non dubium est, quin omnes sapientes viri, cum mul
tos alios veteres & honestos mores, tum hos scho
lasticos gradus & spectacula Promotionum, in qui
bus de ejusmodi bonis rebus disserimus, magni faci
ant, colant, & omnibus modis ornanda ac con
servanda esse putent.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio di
cendi necessitatem imponat, & Encomia hominum
præstantium, ac rerum, omnium consensione lau
datarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles
ab aliis, qui Eloquentiâ valent, sæpe hic recitatæ
sint, brevi rer indicare decrevi, quâ ratione Lingua
Latina & Græca commodè discenda & docenda sit.
Hoc Argumentum, etsi oratorem plenum atque per
fectum requirit, tamen cum non tam verba & actio
dicentis, quàm res, quæ dicuntur, spectandæ sint,
dicam de hac materia illa, quæ partim ipse longo usu,
parrim aliorum prudentium hominum judicio as
testimonio edoctus, vera esse, & cum re ipsa con
gruere, judicabo. Ac à vobis, clarissimi viri, & stu
diosi juvenes, amanter peto, ut me, quod vestra

Locus docilitatis.

sponte

sponte facitis, benignè attentéque audiatis. Perficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & necessaria, non omnino ineptè aut perperam dixisse fateamini.

Partitio propositionis in qua tuor membra.

Primùm autem mihi videtur de tempore, quo pueri in scholas Latinas ducendi, & qui labores ipsis imponendi sint. Deinde de exercitiis scribendi, & ratione emendandi scripta. Postea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Postremò de exercitiis Græcis esse dicendum.

1. *Membrum.*

Pueri literis adhibendi sunt anno ætatis sexto vel septimo, si omnino fieri potest. Tunc enim ingenia non planè stupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea sunt. Et simul ac Latina legere noverunt, proponendæ sunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè scripto, & assuefiant ad ediscenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut simili libello, cujus Germanica versio cum puerorum idiomate congruat. Quorsum enim attinet, pueros, psittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & similia dicta sententiosa, ex proverbiis Salomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos scriptores & rerum bonitate, & figurarum venustate longè superant) quæ pueris propriè & perspicuè explicentur, & in cujus repetitione singulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri discant.

In

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervosè summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spatio eam facile absolvere possit. Neque propter aliquos hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri unâ & eâdem operâ, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios bono ingenio præditos, remorantur & impediunt.

Refutatio opinionis quorundam.

His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Grammatica præcepta accuratè discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberali ingenia labore ediscendi præcepta, non onerandæ, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammaticæ ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias causas, diligenter & accuratè discendæ debent.

Quid secundæ classis pueris in explicatione autorum præcipuè indicendum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quàm orationis formandæ causâ, Autores proponuntur; præceptor, ut singulari diligentiâ vim & significationem

tionem, & pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionē & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus, item in quibus vernaculum linguam imitemur, in quibus verò non: Ut hac ratione latinitatem à germanismis separare, & pure & eleganter Latinè loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; ille sciat se multum profeciſſe, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia, & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim pleroſque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se diſſimilimos esse. *Non varii autores pueris proponendi.*

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctiſſimum virum Johannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non *Capnionis dictum.*

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosq; bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissimè cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si verè cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia pure & Latine proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cùm utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latine loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi præditi esse debeant, dixero.

Primum nec esse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere; & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendatè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronuntiando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in ſtudiis progreſſum via & ratio docentis, prudens Magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debet, ſuo loco clarius oſtendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantùm ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudiis deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimia auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, ſed potius comitate paternâ excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri ignavi & contumaces debita pœna coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόστοργος pater educat liberos ſuos, non ſolum per νουθεσίαν, ſeu Doctrinam, ſed etiam per παιδείαν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgæ, odit filium ſuum: pueros pernan-

Occupatio.

lantes ferula cædit, eamque in comſpectu liberorum collocat, ut ſemper incurrens in oculos, eos in diſciplina retineat, & laſciviam coerceat: ita præceptori, qui parentum vicarius eſt, & eorum partes ſuſtinet, in inſtitutione diſcipulorum iiſdem mediis utendem eſt; quare nec virgæ, nec aliæ oportunæ animadverſiones, ex ſcholis tolli aut debent aut poſſunt. Eſt enim metus pœnarum velut ἐφοδιώκτης & cuſtos officii ac diligentiæ diſcipulorum, ſine quo, maximè in hac delira mundi ſenecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non poteſt. Sed in omnibus modus ſervandus eſt, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil conſideratè poteſt.

Virgæ, opportunæ caſtigationes ex Scholis tolli non poſſunt.

Sed jam ad id, unde digreſſus ſum, revertar. Primum ſcribendi exercitationis genus eſt, puero illa, quæ in Cicerone obſervanda eſſe audivit, temporibus, perſonis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationē Ciceronis in Latinū ſermonē convertant.

2. *Membrum de exercitiis ſcribendis.*

Ratio autem emendandi ſcripta omniū optima & ſimpliciſſima eſt, non præceptoris arbitrio, ſed ipſius Ciceronis judicio, pueri compoſitionem emendare, illiuſque epiſtolam vel locum, ex quo ſcribendi Argumentum deſumptum eſt, velut exemplar & ſpeculum, in quo videat, quid ſuo labori deſit, ei proponere. Nihil autem perniciosius ſtudiis Linguæ Latinæ accidere poteſt, quàm quod pueri, neglecta omni imitatione, à ſuis magiſtris magis quàm à Cicerone ipſo, & ſimilibus autoribus

Ratio emendandi ſcripta.

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare antè omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi iſtis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cenant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ab aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat.

Secundum exercitii genus.

Tertium exercitii genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

Exercitium Latine loquendi qua ratione colendum sit.

Ut autem hæc scribenda exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel denique Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferat, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separati potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio, observanda, exercenda, & imitanda sunt, puero indicare & proponere: Sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3. *Membrũ de studio Græcæ linguæ.*

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum; restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ linguæ Græcæ, breviter disseram.

Cur pauci mediocrẽ Græcæ linguæ notitiam consequuntur.

Quod pauci nostrũm mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis per difficile videtur, nulla alia causa

causa est quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigide in eo versantur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestive & feliciter perficiendis; sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea qua dixi, ratione pueri exercitati sunt (his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt; sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt. *Vocabula Græca.*

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in nominum ac verborũ inflexionibus, sed etiam in temporis verborum Activæ, Passivæ & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græca Syntaxeos præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operam ponent. *Evangelia Græca. Formanda tempora verborum Græca Syntaxis.*

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sexdecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: Ex quibus præter verborum copiam, Phrases and variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poëmata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocyllides, & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3 *Membrum, de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet etiam hiſce, de quibus dixi, diſcipulis liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem opera puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent.

Ratio emendandi Græca ſcripta.

Emendandi autem hæc ſcripta via expeditiſſima eſt; primum vitia, ſi quæ ſunt, comiter indicare, & vel ipſum Autorem, ex quo argumentum ſcribendi depromptum eſt, vel præceptoris elaboratam verſionem, quam cum ſua conferant, ipſis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibuſdam horis nihil aliud ipſis loqui liceat, niſi Græcè. Ut enim in lingua Latina, ſic & in Græca illa, quæ puer audivit, non ſolum ſcribendo, ſed etiam loquendo ad uſum transferre docet.

Loquantur Græce.

Occupatio

Neque eſt quod quiſquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obſcuritate, à ſtudio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipſi natura peregrinarum linguarum amantes ſunt, eaſque facilè addiſcunt: Sic nulla alia lingua jucundior eſt, nec ſuaviore ſono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies ſuave condimentum laboris eſt, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τοῦ πόνου ἄρτυμα ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum ſtudium reliquis diſcendi laboribus non modo rædium nullum adfert, ſed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam ſale perſpergit.

Græca lingua ſuavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ ſtudio ejuſque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum eſt, quaſi interea Latinæ lectiones prorſus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Muſica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus non unà tradenda ſint. Debet enim ſimul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum eſt, utriuſque linguæ Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat opportunitates, ut utramq; hoc modo & citius & facilius ſimul, quam alteram ſeparatim pueri diſcere poſſint. Ut enim Latina Lingua ſine Græca non intelligitur, ſic ne Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes quarum modo mentio facta eſt, cum recreationis, tum utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latine & Græce diſcendi laboribus admiſcendæ ſunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ ſtudium debet in ſcholis florere.

De exercitiis illorum, qui ætate & doctrina proviectiores ſunt.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione proviectiores ſunt, illuſtres autorum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & ex Latina in Græcam vertere.

Regula in verſione obſervanda.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo experimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſariis Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit:

Quorum

Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententiis, & earum figuris, & rerum ordine verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt. *Repetit in regula.*

Ut autem ſtudioſi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendiſque Græcis cum Latinis imitentur, cum alios ex Apologii, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Univerſitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui reſpondet, diligenter, & attente inter ſe conjungent, conferent, & cum primum aliquid ſcire Græce cœperint, ad imitandum ſedulo ſibi proponent; quod ſi fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum eſt, diſcent, ſibique comparabunt: ſed etiam Græca facilius intelligent, & diſertius explicabunt. *Quod exemplum in conſpectu habendum & imitandum ſit.*

Sed fortè objiciet aliquis, & eſſe & fuiſſe nonnullos, qui ſero admodum, cum quidem ætate provecti eſſent primum literas diſcere cœperint, & tamen illos in utraq; lingua præclaros progreſſus feciſſe. Fateor eſſe ingenia quædam eximia atque illuſtria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, τῷ ἔρωτι πάντα πρόσιμα. Amori omnia pervia ſunt: item, *Objectio, & ejus refutatio.*

Item, διὰ καρτερείας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta sunt supra regulam, & mediocres homines intra meras regulæ manere debent, ita nemo debet temere talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas, citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevi, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à naturâ sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitati tribueretur; quam si tanquâ ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ verò & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpe justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theologiam, Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod, ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possunt.

DIXI.